

Startnotitie

Inrichting zuidelijke Lekwaterwaarden, traject Nieuwpoort - Everdingen

Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de
Vijfheerenlanden

Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland 1001-2^(2^e)

30 november 1998
673/CE98/2300/13910

Bijlage 3	Zoekgebieden en kansrijke locaties tussen Nieuwpoort en Everdingen
Bijlage 4	Bodemkaart van het traject Nieuwpoort - Everdingen
Bijlage 5	Geomorfologische kaart van het traject Nieuwpoort - Everdingen
Bijlage 6	Bodemkaart aanvullend onderzoek
Bijlage 7	Inrichtingsplannen per kansrijke locatie
Bijlage 8	Literatuur
Bijlage 9	Begrippen en afkortingen
Bijlage 10	Grondverwervingsbeleid

Inhoud

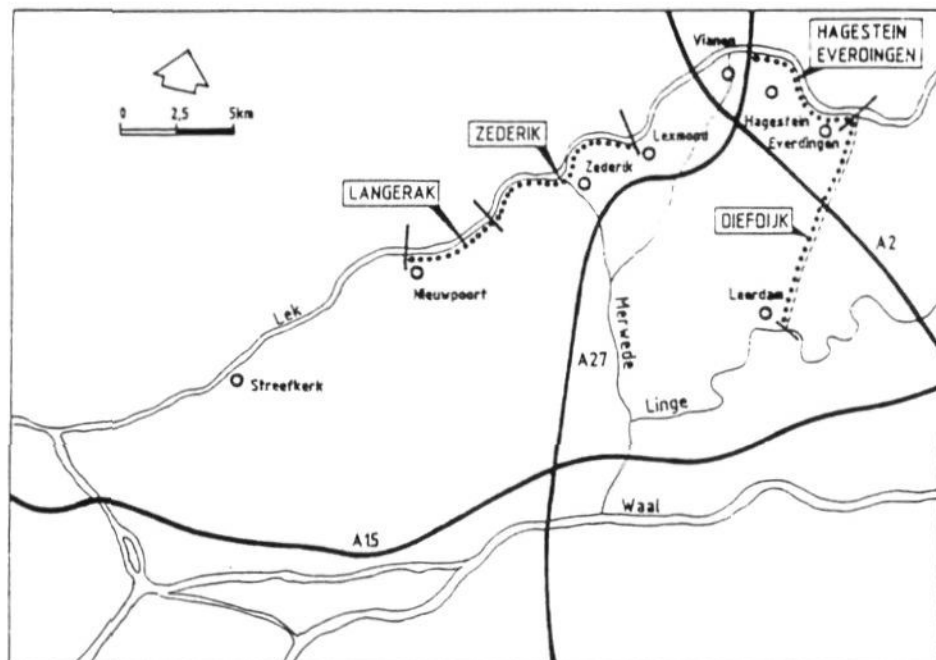
1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Opbouw startnotitie	7
1.3	Mogelijkheden voor inspraak	7
1.4	Leeswijzer	8
2	Probleemstelling en doel	9
2.1	Algemeen	9
2.2	Voorgeschiedenis	10
2.3	Probleemstelling	11
2.4	Doelstelling	11
3	Studiegebied en huidige situatie	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Algemene beschrijvingen	13
3.3	Zoekgebieden	15
3.4	Kansrijke locaties	17
3.5	Beschrijving kansrijke locaties	23
3.5.1	Everdingen	23
3.5.2	Vianen	24
3.5.3	Lexmond	26
4	Uitgangspunten voor inrichting en beheer	29
4.1	Inrichting	29
4.2	Beheer	31
5	Voorgenomen activiteit en alternatieven	33
5.1	Voorgenomen activiteit	33
5.2	Nader uit te werken alternatieven	33
6	Selectie van te beschrijven effecten	35
6.1	Beschrijving en beoordeling van effecten	35
6.2	Overige aspecten effectbeschrijving	36
7	Besluiten, beleidskader en procedures	39
7.1	Besluiten	39
7.2	Beleidskader	39
7.3	Procedure	40
7.4	Betrokken partijen	44
Bijlage 1	De 40 zoekgebieden tussen Streefkerk en Beusichem; natuurontwikkeling en rivierbedcompensatie	
Bijlage 2	Rivierkundige berekeningen van enkele zoekgebieden tussen Streefkerk en Beusichem	

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Langs de zuidoever van de Lek, in het gebied tussen Nieuwpoort en Everdingen, zijn momenteel drie dijkversterkingsprojecten in voorbereiding. De betreffende dijken zijn in beheer bij het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (verder aangeduid met Hoogheemraadschap). Het gaat hier om de projecten Langerak (gemeente Liesveld), Zederik (gemeente Zederik) en Hagestein-Everdingen (gemeente Vianen). Voor deze projecten zijn de milieu-effectrapportages inhoudelijk nagenoeg afgerond en wordt op dit moment de planvorming verder uitgewerkt. Daarnaast gaat nog worden gestart met de voorbereiding van een vierde dijkversterkingsproject, de zogenaamde "Diefdijklinie". Deze projecten hebben allen tot doel het gebied van het Hoogheemraadschap de met de Wet op de Waterkering beoogde bescherming tegen overstromingen te geven (zie voor ligging projecten figuur 1.1).

Voor de uitvoering van de projecten te Zederik en Hagestein-Everdingen is ongeveer 600.000 m³ klei nodig. Het project Langerak voorziet in zijn kleibehoeft door afname van klei uit de Sliedrechtse Biesbosch. Voor het verbeteren van de Diefdijk is naar schatting ongeveer 50.000 m³ klei nodig.

figuur 1.1: De vier dijkversterkingsprojecten Langerak, Zederik, Hagestein - Everdingen en de Diefdijk.

Het Hoogheemraadschap heeft het voornemen om in de uiterwaarden van de Lek, op de zuidoever ter hoogte van de dijkversterkingsprojecten Zederik en Hagestein - Everdingen, de benodigde klei te gaan winnen. Vooronderzoek, uitgevoerd in opdracht van het Hoogheemraadschap, heeft aangetoond dat op drie locaties tezamen de noodzakelijke hoeveelheid klei aanwezig is (Haalbaarheidsonderzoek Ontwikkeling Buitendijkse Terreinen Lek, 1998). In totaal zal hiervoor over een oppervlak van circa 150 tot 250 ha vergraving plaatsvinden om de klei te kunnen winnen.

Naast de wettelijk vereiste dijkversterkingen als bescherming tegen overstromingen, is ook een ontwikkeling gaande op het gebied van rivierbedverruiming in het kader van de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier'. Met dit nieuwe beleid wil de overheid de veiligheid tegen overstromingen ook op de lange termijn veilig stellen. Door het winterbed te vergroten kan er meer water worden afgevoerd bij dezelfde waterstand. Hierdoor hoeven de dijken voorlopig niet meer worden opgehoogd.

Via de stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat het Hoogheemraadschap verzocht na te gaan of hiertoe in combinatie met de dijkversterkingsplannen Zederik en Hagestein - Everdingen mogelijkheden aanwezig zijn. Gezien het feit dat dit ook voor het Hoogheemraadschap van belang is (uitstel van nieuwe dijkversterkingsronde) heeft deze hiernaar onderzoek laten verrichten met positief resultaat (Haalbaarheidsonderzoek Ontwikkeling Buitendijkse Terreinen Lek, 1998). De voorgenomen ontgrondingen kunnen met behulp van een adequate inrichting en beheer van het gebied met geulen e.d. bijdragen aan een substantiële rivierbedverruiming. Daarnaast leverde het vooronderzoek ook nog een uiterst kansrijke locatie op voor een substantiële bijdrage aan de gewenste rivierbedverruiming. Hierdoor is dit, naast de speciëwinning, een belangrijke doelstelling geworden bij het vaststellen van mogelijke ontgrondingslocaties.

Een ander aspect wat speelt bij de keuze en het inrichten van de ontgrondingslocaties is het beleid gericht op natuurbehoud en natuurontwikkeling in de uiterwaarden langs de rivieren in Nederland. Relevante beleidsplannen zijn het Natuurbeleidsplan en de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG). Ook de landschappelijke en cultuurhistorische waarden (tezamen met de natuurwaarden ook wel aangeduid als LNC-waarden) zijn van belang bij het ontwikkelen van de ontgrondingsplannen en worden, waar mogelijk, behouden en/of versterkt.

Initiatiefnemers

Gezien het feit dat de kleiwinning voor het Hoogheemraadschap sterk kan bijdragen aan het verruimen van het rivierbed, en het daardoor verlagen van de hoogwaterstanden, zijn het Hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland, gezamenlijk initiatiefnemer van het voornemen om de ontgrondingen ten behoeve van de dijkversterkingen te combineren met het bewerkstelligen van een waterstandsdeling.

m.e.r.-plicht

Daar de ontgrondingen zijn gekoppeld aan de kleiwinning voor de dijkversterkingen welke eenzelfde doel dienen, namelijk beveiliging van het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, en voorts dienen om te voldoen aan de taakstelling de maatgevende hoge waterstanden op de rivier te verlagen, hetgeen alleen kan door het rivierbed op het beschouwde traject als eenheid te beschouwen, kunnen de ontgrondingslocaties niet los van elkaar worden gezien. Daar de te vergraven oppervlaktes tezamen meer dan 100 ha omvatten is het project m.e.r.-plichtig (Besluit m.e.r. Categorie 16.1.: Winning van oppervlaktedelfstoffen). Het te nemen m.e.r.-plichtige besluit is het verlenen van een ontgrondingsvergunning door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland op basis van artikel 3 van de Ontgrondingenwet.

1.2 Opbouw startnotitie

De startnotitie is de eerste stap in de m.e.r.-procedure. Deze procedure leidt via een op te stellen milieu-effectrapport (MER) tot een besluit over de ontgroning en inrichting van kansrijke locaties.

De functie van de startnotitie is om op hoofdlijnen informatie te geven over de aanleiding en doel van de voorgenomen activiteit, de m.e.r.-procedure en het te nemen besluit. De lezer dient voldoende informatie te krijgen over het initiatief en de onderwerpen die in het MER aan de orde zullen komen.

In deze startnotitie worden op de zuidoever van de Lek, op het traject Nieuwpoort - Everdingen, een groot aantal potentiële ontgrondingslocaties geïntroduceerd. Aan de hand van de gekozen doelstellingen en randvoorwaarden worden hieruit drie kansrijke locaties geselecteerd die in het MER zullen worden beschouwd. Het selectieproces zal in deze startnotitie worden beschreven.

Aan de hand van een aantal knelpunten, randvoorwaarden, uitgangspunten voor de inrichting en een globale beschrijving van de huidige situatie en autonome ontwikkelingen wordt de ruimte voor de beschrijving van de kansrijke locaties afgebakend. Tevens wordt een eerste selectie gemaakt van de in het MER te beschrijven effecten die relevant zijn voor de besluitvorming over de inrichting van de kansrijke locaties.

Tot slot wordt ingegaan op de relevante besluiten, het beleidskader en de procedures.

1.3 Mogelijkheden voor inspraak

Op basis van deze startnotitie kan inspraak plaatsvinden. Op grond van de inspraakreacties en het advies van de Commissie voor de m.e.r. en andere adviseurs stelt het bevoegd gezag de richtlijnen voor de inhoud van de Projectnota/MER vast.

In hoofdstuk 7 is een overzicht opgenomen van de gehele m.e.r.-procedure met daarin ook een aanduiding van alle inspraakmomenten.

Als initiatiefnemer treedt op:

Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden
Postbus 102
4200 AC GORINCHEM

Mede-initiatiefnemer is :

Rijkswaterstaat
Directie Oost-Nederland
Postbus 9070
6800 ED Arnhem

Het Hoogheemraadschap treedt op als coördinator namens de initiatiefnemers.

Het bevoegd gezag is:

Het College van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP 's GRAVENHAGE

1.4 Leeswijzer

De Startnotitie is als volgt opgebouwd:

- in hoofdstuk 2 zijn de probleem- en doelstelling beschreven die gelden bij het voornemen van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en Rijkswaterstaat om speciewinning te combineren met rivierbedverruiming;
- hoofdstuk 3 beschrijft het studiegebied, geeft een globale inventarisatie, beschrijft de inperking van een groot aantal locaties tot een drietal kansrijke locaties en beschrijft deze nader;
- hoofdstuk 4 geeft een opsomming van de uitgangspunten voor de inrichting van de locaties;
- in hoofdstuk 5 is een omschrijving gegeven van de voorgenomen activiteit, waarbij drie mogelijke inrichtingsalternatieven voor de kansrijke locaties nader zijn beschreven;
- in hoofdstuk 6 is aangegeven welke aspecten en effecten met betrekking tot de mogelijke ingrepen aan bod zullen komen in de Projectnota/MER;
- hoofdstuk 7 tenslotte geeft een toelichting op de besluiten, het beleidskader, de m.e.r. procedure en de betrokken partijen.

2 Probleemstelling en doel

2.1 Algemeen

Een belangrijke taak van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden is het waarborgen van de veiligheid van het land achter de dijken langs de Lek. Ondanks het feit dat de dijken verhoogd zullen worden tot de wettelijk voorgeschreven hoogte en hiermee de veiligheid waarborgen voor de komende jaren zal er in de toekomst rekening gehouden moeten worden met nog hogere afvoeren. Dit is o.a. gebleken uit statistische berekeningen na de hoge afvoeren in 1993 en 1995 en uit klimaatstudies. Als gevolg hiervan is door de overheid nieuw beleid opgesteld waarin eerst gekozen wordt voor het creëren van meer ruimte voor de rivier en pas als laatste voor verdere dijkversterkingen. Op deze manier wordt getracht een duurzame beveiliging te bereiken en het opnieuw verhogen van de dijken te voorkomen.

Ruimte voor de Rivier

Als gevolg van de recente hoogwaters zijn er een groot aantal ontwikkelingen in het rivierengebied in gang gezet. Eén van de belangrijkste ontwikkelingen is het regeringsvoornemen om de veiligheid tegen hoogwater op een duurzame manier te realiseren. Het verruimen van het winterbed van de rivier geeft die duurzame bescherming. De verruiming kan op vele manieren worden gerealiseerd: het verlagen van uiterwaarden, het wegnemen van hydraulische knelpunten zoals constructies bij bruggen en veerstoepen, maar ook het terugleggen van dijken behoort tot de mogelijkheden. Dergelijke maatregelen staan niet op zichzelf. De ingrepen moeten langs de gehele rivier, danwel op regelmatige afstanden, worden uitgevoerd om effectief te zijn. Door de Rijntakken op een dergelijke manier te verruimen kan meer water op een veilige manier worden afgevoerd.

Dit is noodzakelijk omdat naar verwachting de zogenaamde maatgevende rivierafvoer in 2001 verhoogd zal worden. De huidige waarde van de afvoer bedraagt 15.000 m³/s bij Lobith. Er wordt, op basis van statistische berekeningen, rekening gehouden met een verhoging naar 16.000 m³/s (WL, 1995). De reden voor deze verhoging ligt in de extreme afvoeren van 1993 en 1995. Een hogere afvoer bij Lobith leidt tot hogere maatgevende waterstanden op de Waal, Nederrijn/Lek en de IJssel. Op de Nederrijn/Lek zal de waterstandsverhoging bij maatgevende omstandigheden circa 0,2 à 0,35 meter bedragen. Door middel van rivierverruimende maatregelen zal deze verwachte waterstandsverhoging ongedaan moeten worden gemaakt.

In deze m.e.r.-procedure wordt uitgegaan van een maatgevende afvoer te Lobith van 16.000 m³/s. De rivierverruimende maatregelen op de in deze startnotitie vermelde locaties zijn in samenhang noodzakelijk om bij te kunnen dragen aan de taakstelling.

2.2 Voorgeschiedenis

Zoals reeds aangegeven is er sprake van enkele dijkversterkingsprojecten die nog moeten worden uitgevoerd door het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Volgens de wetgeving moeten deze projecten de gewenste veiligheid garanderen vóór het jaar 2001.

Het Hoogheemraadschap heeft, op verzoek van de Minister en na een haalbaarheidsonderzoek, besloten een koppeling te leggen tussen de winning van klei voor de dijkversterkingen en het scheppen van meer ruimte voor de rivier. Het betreft een optimale afstemming tussen deze belangen, waarbij ook andere relevante aspecten, zoals het ontwikkelen van natuurwaarden, zullen worden meegenomen. In overleg met het ministerie van Verkeer en Waterstaat is de uitvoering van de dijkversterkingen met 2 jaar uitgesteld totdat deze koppeling is gelegd en de klei volgens afgewogen inrichtingsplannen kan worden gewonnen.

In de verdere uitwerking van het MER zal tevens worden gezien of een koppeling is te leggen tussen het creëren van een bergingslocatie voor vrijkomende restspecie bij de kleiwinning en de winning van industriezand. Aspecten als de vergoedingsgrondslag en de effecten van zandwinning op de omgeving (waterkering, kwel en verdroging) zullen hierbij meegenomen worden.

Voorafgaand aan deze startnotitie is er in het kader van de nog uit te voeren dijkversterkingsprojecten onderzoek uitgevoerd naar mogelijke locaties waar de hierboven geschetste koppeling in meer of mindere mate gelegd kan worden. Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden van alle potentiële natuurontwikkelings-locaties, gecombineerd met rivierbedcompensatie (d.w.z. MHW-verlaging), langs de Lek tussen Streefkerk en Beusichem. Dit leverde voor beide oevers in totaal 40 potentiële zoekgebieden op. Andere locaties vielen in dit stadium af omdat daar reeds grote natuurwaarden aanwezig waren.

Voor een deel van deze zoekgebieden zijn globale rivierkundige berekeningen uitgevoerd om een eerste inschatting te kunnen maken van de te bereiken MHW-verlaging. Daarnaast is een inventarisatie uitgevoerd van de aanwezigheid van winbare klei op het traject Nieuwpoort - Everdingen, het traject waar de speciëwinning gewenst is vanwege voordelen op financieel, juridisch en procedureel vlak. Verder zijn voor het betreffende traject hydraulische knelpunten geïnventariseerd. Al deze gegevens te samen leiden tot het kunnen laten afvallen van die zoekgebieden waar óf geen winbare klei aanwezig is óf geen substantiële waterstandsdeling bereikt kan worden. Dit selectieproces wordt beschreven in hoofdstuk 3 en levert uiteindelijk drie kansrijke locaties op.

2.3 Probleemstelling

De driedelige probleemstelling die centraal zal staan in de Projectnota/MER en hierin verder uitgewerkt zal worden luidt als volgt:

- Hoe kunnen de drie geselecteerde ontgrondingslocaties in de uiterwaarden langs de zuidoever van de Lek zodanig worden ingericht dat deze voldoende specie voor de dijkversterkingen van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden opleveren en tevens een bijdrage leveren aan verlaging van de MHW op de rivier in het kader van het beleid 'Ruimte voor de Rivier'?
- Hoe kunnen daarbij de bestaande natuur- en landschapswaarden behouden of zelfs verbeterd worden en potenties worden benut?
- Hoe kunnen de ontgrondingen worden uitgevoerd zodat zij een zeer beperkt effect hebben op de gerealiseerde en voorgenomen dijkverbeteringsplannen en voldoende draagvlak hebben in verband met de benodigde aankoop van gronden?

2.4 Doelstelling

De probleemstelling resulteert in de volgende doelen en subdoelen:

Doelen

- Speciewinning: in het kader van de dijkversterkingsprojecten Zederik, Hagestein- Everdingen en de toekomstige dijkversterking van de Diefdijk moet voldoende klei van goede kwaliteit gewonnen kunnen worden tegen aanvaardbare kosten;
- Ruimte voor de Rivier: door middel van de locatiekeuze en de juiste inrichting en beheer van ontgrondingslocaties moet bereikt worden dat de grootste effectiviteit ten aanzien van de te bereiken waterstandsverlaging gehaald wordt uit de ontgrondingen. Hierbij wordt zowel belang gehecht aan de mate van rivierbedverruiming van de locatie op zich, het opheffen van hydraulische knelpunten als aan het belang van een gelijkmatige verdeling van ingrepen over een langer riviertraject.

Subdoelen (ofwel randvoorwaarden)

- De inrichting en het beheer van de ontgrondingslocaties moet er op gericht zijn de natuur- en landschapswaarden te behouden en te versterken, passend binnen de kaders van de Ecologische Hoofdstructuur, en de cultuurhistorische waarden zo min mogelijk aan te tasten;
- De effecten op de gereed liggende dijkversterkingsplannen Zederik en Hagestein - Everdingen dienen verwaarloosbaar of zeer beperkt te zijn. Gemaakte keuzen en afwegingen bij deze plannen worden in principe niet opnieuw in overweging genomen;
- De effecten op de landbouw dienen acceptabel te zijn. Er zal in samenspraak met de landbouw gekozen dienen te worden voor toepasselijke inrichtings- en beheersvormen (zie voor grondverwervingsbeleid bijlage 10).

3 Studiegebied en huidige situatie

3.1 Inleiding

In deze startnotitie vindt op de zuidoever van de Lek, op het traject Nieuwpoort - Everdingen, een selectie plaats van locaties die voldoen aan de gestelde doelstellingen. In dit hoofdstuk zal het selectieproces worden beschreven.

Eerst zal in paragraaf 3.2 een korte en globale beschrijving van het uiterwaardengebied tussen Nieuwpoort en Everdingen gegeven worden. Vervolgens zal een selectie plaatsvinden van mogelijke locaties in dit gebied tot 3 kansrijke locaties. Dit gebeurt in twee opeenvolgende stappen, beschreven in paragraaf 3.3 en 3.4. Voor de inpassingsgebieden, met daarbinnen de kansrijke locaties, zal in paragraaf 3.5 een nadere beschrijving plaatsvinden van de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen.

Afhankelijk van het te beschrijven aspect zal het studiegebied óf alleen de ontgrondingslocatie betreffen óf ook eromheen liggende waarden en functies betreffen waar effecten optreden.

Grens inpassingsgebied

Voor wat betreft de aangegeven grenzen van de inpassingsgebieden geldt het volgende: deze grens geeft de uiterste grens aan waarbinnen de planvarianten worden ontwikkeld. Bij uitwerking van de planvarianten kan blijken dat alleen een deel van het inpassingsgebied daadwerkelijk opnieuw ingericht gaat worden. Dit zal nader uitgewerkt worden in de Projectnota/MER.

3.2 Algemene beschrijvingen

Landbouw

Het grondgebruik in de uiterwaarden laat grotendeels weiland zien met enkele (maïs)akkers. Er is voor het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden een convenant gesloten tussen de Provincie, het waterschap, de gemeente en de grondgebruikers en/of eigenaren. Hierin zijn opgenomen afspraken over landbouw en natuur. In de uiterwaarden wordt een versterking van de natuurwaarden voorgestaan door middel van agrarisch natuurbeheer en de aanleg van natuurontwikkelingslocaties.

In verband met de gewenste natuurontwikkeling wordt landbouwgrond verworven door de Dienst Landelijke Gebied (DLG) van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en Rijkswaterstaat. De bestemming van deze gronden wordt dan veranderd. Door deze ontwikkelingen zal het agrarisch gebruik in de uiterwaarden extensiever worden.

Eigenaren

Voor wat betreft de eigendomssituatie in de drie kansrijke locaties zijn er al diverse onderzoeken gedaan. Het blijkt dat de grond hier in handen is van de volgende partijen:

- particulieren;
- stichting Zuid Hollands Landschap;
- Staatsbosbeheer;
- gemeente.

In juni 1998 heeft er een landbouwstructuur onderzoek plaatsgevonden door de Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (WLTO) waarmee inzicht wordt verkregen in zaken als wie er wil stoppen, wie er wil uitruilen en wat de verwachte vergoedingen zijn. DLG heeft hierin een rol als grondverwerver. Er liggen in de drie gebieden tevens enkele opties voor delfstoffenwinning.

Recreatie

In het algemeen wordt het uiterwaarden gebied gebruikt door diverse vormen van recreatie. In het studiegebied vindt veel recreatief verkeer plaats: fietsen, motoren, auto's en wandelaars. Recreatieve bestemmingen zijn campings bij Tienhoven en Lexmond en jachthavens bij zowel Lexmond als Vianen. Langs de oever van de Lek vindt op diverse plekken dagrecreatie plaats.

Natuur

Langs het gehele Lek traject is sprake van het stimuleren van de ontwikkeling van dynamische natuurvriendelijke oevers in het kader van het plan Oeverture, opgesteld door Rijkswaterstaat. Natuurontwikkeling vindt ook plaats in het kader van de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG) en het Natuurbeleidsplan. Een deel van de Kockoeksche Waard bij Tienhoven betreft een locatie in de zin van de Natuurbeschermingswet (onder andere rivierduinen). Verder is het convenant op dit moment bepalend voor de natuurontwikkeling in de uiterwaarden.

Water

De Lek fungeert als belangrijke aanvoer van potentieel drinkwater. Langs de Lek zijn diverse winplaatsen. Bij Lexmond bevindt zich een belangrijke winput van grondwater. De waterhuishouding in de uiterwaarden is gericht op een zo optimaal mogelijk landbouwkundig gebruik. Hiervoor hanteert het Hoogheemraadschap een streefpeil.

Kabels en leidingen

Voor wat betreft de leidingen en kabels heeft er een eerste inventarisatie plaatsgevonden. In de Projectnota/MER zal er, op basis van deze eerste inventarisatie en eventueel nader onderzoek, planvorming plaatsvinden waarin de ligging van de leidingen en kabels onderdeel van het afwegingskader zullen zijn. Een belangrijke leiding is de effluentleiding vanaf de zuiveringsinstallatie bij Vianen door de uiterwaarden naar de Lek.

Archeologie

Er is in het algemeen weinig bekend over het bodemarchief in de uiterwaarden. Algemeen wordt aangenomen dat de bovenste lagen door de dynamiek van de rivier

zijn verspoeld. Er is daarnaast relatief weinig ervaring met het omgaan met het bodemarchief binnen het regime van de rivier. Dit betekent niet dat er geen bodemarchief is. Een archiefonderzoek en plaatselijk een inventarisatie zal mogelijk nodig zijn.

3.3 Zoekgebieden

Bij een 5-tal dijkversterkingsprojecten langs de noord en zuidkant van de Lek tussen Schoonhoven en Culemborg is sprake van naar de rivier toe gerichte versterkingen om binnendijs gelegen bebouwingslinten te sparen. Hierdoor ontstaat een verkleining van het rivierbed en een opstuwing van de Maatgevende hoogwaterstand (MHW). Het betreft de volgende projecten:

- Langerak;
- Zederik;
- Hagestein - Everdingen;
- Beusichem - Culemborg;
- Jaarsveld - Schoonhoven.

Voor het ruimtebeslag van deze projecten op het rivierbed dient compensatie gevonden te worden (rivierbedcompensatie) om de veroorzaakte MHW-verhoging teniet te doen. Compensatie kan bereikt worden door onder andere maaiveldverlaging of het graven van geulen in de uiterwaarden. Dergelijke maatregelen hebben invloed over een bepaalde lengte van de rivier. De invloed op de waterstand strekt zich bovenstrooms van de ingreep uit over een afstand van maximaal 5 à 15 km.

Bij het zoeken naar potentiële gebieden voor rivierbedcompensatie is gezien of die gebieden tevens gebruikt kunnen worden voor gewenste natuurontwikkeling in de uiterwaarden. In dat verband is er geredeneerd dat het goed zou zijn om over een groter traject te kijken naar alle mogelijke gebieden. Hiervoor is onderzoek verricht op het Lek-traject tussen Streefkerk en Beusichem aan weerszijde van de rivier (Mogelijkheden voor natuurontwikkeling als bijdrage aan rivierbedcompensatie voor de Lek, 1996). In dit onderzoek zijn 40 zoekgebieden bepaald. Deze zijn op een kaart weergegeven in bijlage 1.

De dijkversterkingsprojecten Langerak, Zederik en Hagestein-Everdingen (gelegen in het beheersgebied van het HHS), Beusichem-Culemborg (Polderdistrict Tieler- en Culemborgerwaarden) en Jaarsveld-Schoonhoven (Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden) betreffen projecten die oorspronkelijk vóór het jaar 2000 gerealiseerd moeten worden. Dijkversterkingen die onder de Deltawet Grote Rivieren (ook wel aangeduid als Noodwet) vallen hebben als voorwaarde dat rivierbedcompensatie ter hoogte van de dijkversterking zelf gezocht moet worden. In andere gevallen mag wel op andere plaatsen gezocht worden naar rivierbedcompensatie. Gelet op het invloedsgebied van compensatiemaatregelen bestond een legitieme reden voor de zoektocht langs het gehele traject.

Voor deze 40 zoekgebieden zijn globale inrichtingsplannen opgesteld waarin natuurontwikkeling gekoppeld is aan maaiveldverlaging. De voorgestelde inrichtingsplannen zijn vervolgens door Rijkswaterstaat indicatief beoordeeld op het

rivierkundig effect. Deze beoordeling is gebaseerd op de verlaging die door de ontgraving, inclusief het bijbehorende natuurschap, wordt bereikt. Hieruit kwamen 17 locaties naar voren die naar verwachting een relatief groot verlagend effect voor de Maatgevende hoogwaterstand zouden kunnen hebben (zie bijlage 1, de zoekgebieden aangeduid met een code).

Vervolgens zijn met deze 17 zoekgebieden rivierkundige berekeningen uitgevoerd door Rijkswaterstaat (Eindrapport Optimalisatie Rivierbedcompensatie Lek, 1997). De invloed die deze locaties op de waterstand hebben is weergegeven in bijlage 2. Het betreft een zeer globale indicatie van de te bereiken resultaten. De inrichtingsplannen zijn sterk geschematiseerd, een verdere uitwerking van de inrichting kan de gepresenteerde resultaten sterk beïnvloeden. Wel geeft het een goed overzicht van onderlinge verbanden tussen mogelijke maatregelen over een groter riviertraject. Geconcludeerd kan worden dat aan beide zijden van de rivier voldoende mogelijkheden bestaan om de waterstand te kunnen verlagen.

Rivierbedcompensatie

Ten behoeve van de rivierbedcompensatie, benodigd voor de dijkversterkingen Langerak en Jaarsveld - Schoonhoven, is vastgesteld dat een bochtteruglegging in de dijk bij Schoonhoven het meest effectief is. Dit is verder uitgewerkt in de betreffende dijkversterkingsplannen.

Voor de dijkversterking Beusichem-Culemborg is in het beheersgebied van het Polderdistrict Tieler- en Culemborgerwaarden ter plaatse van de dijkversterking voldoende rivierbedcompensatie gevonden.

Voor de dijkversterking Zederik en Hagestein - Everdingen, twee projecten van het Hoogheemraadschap, zijn nog geen rivierbedcompenserende maatregelen vastgesteld. Dit zal gaan plaatsvinden in het kader van de koppeling tussen speciewinning en Ruimte voor de Rivier.

Selectie uit de zoekgebieden

In juli 1997 heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat in een brief aan het Hoogheemraadschap verzocht om de voorgenomen speciewinning, gecombineerd met rivierbedcompensatie, te bezien in het kader van een mogelijke bijdrage aan Ruimte voor de Rivier. In dit licht bezien hebben het Hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland, besloten om gezamenlijk dit verzoek op te pakken en hier uitwerking aan te geven. Gezien de benodigde tijd voor deze uitwerking is de minister verzocht om de realisatiedatum van de dijkversterkingen uit te stellen tot 2002.

Omdat een van de hoofddoelstellingen luidt: 'het winnen van voldoende bruikbare klei tegen aanvaardbare kosten voor de dijkversterkingsprojecten Zederik, Hagestein - Everdingen en de Diefdijk', is het gebied waar gezocht gaat worden naar mogelijke ontgrondingslocaties in combinatie met rivierbedverruiming ingeperkt tot de zuidoever van de Lek op het traject Nieuwpoort - Everdingen. Door hier te gaan ontgronden zullen de kosten aanvaardbaar zijn. Verder zullen, vanwege het feit dat dit gebied geheel valt binnen het beheersgebied van het Hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat, de juridische, procedurele en organisatorische aspecten relatief eenvoudig zijn.

Op het traject Nieuwpoort - Everdingen liggen 11 van de eerder genoemde 40 zoekgebieden. In bijlage 3 zijn deze gebieden aangegeven op een kaart met een

nummering van I t/m XI. Tevens worden in deze bijlage globaal de inrichtingsvoorstellen beschreven die zijn gehanteerd bij de eerste rivierkundige berekeningen.

Ruimte voor de Rivier

Bij het zoeken van geschikte locaties om de hoofddoelstellingen te bereiken is de vraag actueel of ingrepen langs de noordelijke oever van de Lek niet meer rendement opleveren. Uit het onderzoek naar de combinatie van natuurontwikkeling en rivierbedcompensatie (Eindrapport Optimalisatie Rivierbedcompensatie Lek, 1997) bleek dat ingrepen langs de noordelijke of de zuidelijke oever eenzelfde effect resorteren. De rivier reageert neutraal op ingrepen op beide oevers omdat een vergelijkbare situatie in binnen- en buitenbochten, uiterwaarden en stromingsweerstand aanwezig is. Dit blijkt ook uit de grafiek in bijlage 2 waarin is aangegeven welke waterstands dalingen ontstaan bij ontgroningen in de uiterwaarden langs de noord- en zuidoever.

Bovendien heeft het Hoogheemraadschap van de Stichtse Rijnlanden (beheerder van de noordelijke Lekdijk) eenzelfde brief ontvangen van de Minister waarin verzocht is om een koppeling te leggen tussen speciewinning en Ruimte voor de Rivier. Hiervoor zal in het eigen beheersgebied naar vergelijkbare maatregelen gezocht gaan worden.

Het totaal van maatregelen langs beide zijden van de Lek zal ook in het onderzoek Ruimte voor de Rijntakken worden gewogen. In dat kader worden ook maatregelen in relatie tot hydraulische knelpunten als de stuw bij Hagestein gezien. De in onderliggende studie geselecteerde locaties passen in ieder geval in het pakket van maatregelen wat verwacht wordt vanuit het onderzoek Ruimte voor de Rijntakken. In de Projectnota/MER zal er een nadere rivierkundige beschouwing volgen van de rivierkundige effecten van de geselecteerde locaties ten opzichte van andere rivierkundige maatregelen.

3.4 Kansrijke locaties

Uitgaande van de twee gestelde hoofddoelen is er vervolgens eerst gekeken naar de elf overgebleven zoekgebieden uit de voorgaande selectie. Als binnen deze elf gebieden voldaan kan worden aan de twee hoofddoelstellingen is er geen reden om in het kader van deze startnotitie te kijken naar andere mogelijke locaties op het traject Nieuwpoort - Everdingen. Hierdoor zou namelijk de nevendoelstelling betreffende het behouden van natuur- en landschapswaarden en het zo min mogelijk aantasten van cultuurhistorische waarden in het geding komen.

Voor de beoordeling van de 11 zoekgebieden is gekeken naar de ligging en aard van hydraulische knelpunten in het rivierbed en de aanwezigheid van winbare klei in de uiterwaarden. Vooralsnog is geen onderzoek uitgevoerd naar de MHW daling die elk van de elf gebieden zou kunnen opleveren. Er is voor gekozen om in eerste instantie alleen te kijken naar geschikte zoekgebieden voor kleiwinning en daar eventueel aan toe te voegen gebieden die substantiële MHW-verlaging opleveren in de directe nabijheid van grote hydraulische knelpunten. Tevens speelde hierbij een rol of deze zoekgebieden passen binnen een gelijkmatige verspreiding van maatregelen langs het gehele riviertraject (of dit in ieder geval niet onmogelijk maken).

In de Projectnota/MER zullen de rivierkundige effecten van de ontgroningen in een groter verband geplaatst worden door ook andere rivierkundige maatregelen op het traject Nieuwpoort - Everdingen te beschouwen.

Voor wat betreft natuurontwikkeling en natuurbehoud is er geredeneerd dat er in deze fase geen onderscheid gemaakt hoeft te worden tussen de 11 zoekgebieden omdat in de eerste selectie (die van de 40) reeds rekening is gehouden met deze waarden: alle gebieden zijn hiervoor geschikt. Daarnaast is het behouden en ontwikkelen van deze waarden sterk afhankelijk van de inrichting waarvoor gekozen wordt. De gestelde subdoelen zoals behoud en ontwikkeling van natuur, beheersvormen, landschap- en cultuurhistorische waarden, het landbouwbelang en de effecten op de huidige dijkversterkingsplannen worden in dit afwegingskader gezien als inrichtingsaspecten en komen in de Projectnota/MER uitgebreid aan de orde: ze zijn niet relevant voor de locatiekeuze.

Winbare klei

Voor een positieve beoordeling van de winbaarheid is gesteld dat er minimaal 5 hectare aaneengesloten klei voorkomt en dat de kleidikte minimaal 1,0 meter bedraagt. Hiervoor is gebruik gemaakt van het bodemkundig onderzoek dat is uitgevoerd door Stiboka (1981), Berendsen (1982), MH Nederland (1996-1997) en Grondmechanica Delft (1997).

De bodemkaart en de geomorfologische kaart geven een eerste indicatie van het voorkomen van klei (zie bijlagen 4 en 5). Vervolgens is nader onderzoek uitgevoerd door MH Nederland en Grondmechanica Delft. Hieruit is gebleken dat in de zoekgebieden IV, V en XI klei in grote mate voorkomt en in de zoekgebieden IX en X in mindere mate. In bijlage 6 is het resultaat van dit onderzoek weergegeven voor de locaties Lexmond en Everdingen. Ramingen geven aan dat de totale hoeveelheid voldoende is om aan de vraag voor de dijkversterkingen te voldoen.

Aanvullend onderzoek heeft aangetoond dat ten noordoosten van het gebied V, (het oostelijk deel van de Bolswaard), ook winbare klei aanwezig is. Dit gebied is in eerste instantie niet meegenomen in de selectie maar zal, door het vergroten van het zoekgebied, nader beschouwd worden in de Projectnota/MER (zie inpassingsgebied Lexmond in paragraaf 3.5).

In de andere zoekgebieden bevindt zich geen winbare klei.

Voor de kleikwaliteit is alleen een globale inschatting gemaakt van de mogelijke aanwezigheid van vervuiling. Een eerste onderzoek geeft aan dat in een deel van de uiterwaard bij Lexmond zich een vervuiling van klasse IV bevindt. In dit stadium is dit niet beschouwd als beperkende factor voor de locatiekeuze.

Hydraulische knelpunten

Voor het laten meewegen van de aanwezigheid van hydraulische knelpunten in en rond de 11 zoekgebieden is gebruik gemaakt van een inventarisatie die in opdracht van Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland en RIZA is uitgevoerd (HKV, 1997). In dit onderzoek zijn de knelpunten onderverdeeld in 4 klassen (extreem, groot, matig en gering). De waardering bestaat uit de relatieve breedte van een knelpunt in het winterbed te vermenigvuldigen met de lengte van het knelpunt. Voor het traject Nieuwpoort - Everdingen zijn de volgende knelpunten gesignaleerd:

Groot

- stuw bij Hagestein, noordoever (km 947,0)
- bekading Merwedekanaal, zuidoever (exclusief nieuwe RWZI) en vernauwing Nieuwegein, noordoever (km 950,3)

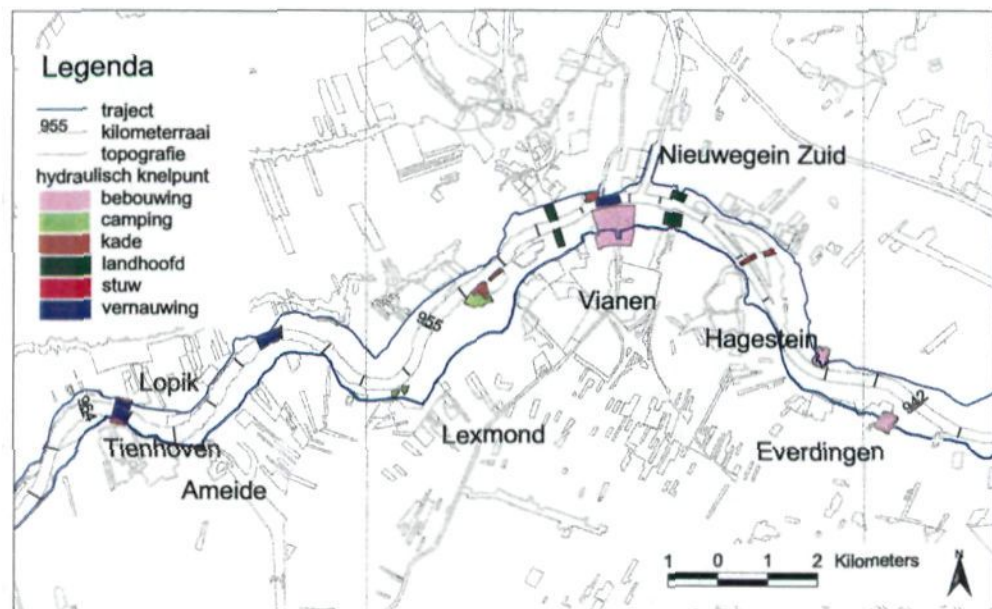
Matig

- fort en kade Honswijk (km 944,1), noordoever
- bebouwing Vianen, zuidoever en jachthaven, noordoever (km 951)
- landhoofd Vianense brug (A2), beide oevers (km 951,7)
- vernauwing (km 959)
- vernauwing Tienhoven (km 963), zuidoever en kaden, noordoever

Gering

- Fort Everdingen, zuidoever (km 942,5)
- landhoofd Lekbrug (A27), beide oevers (km 948,5)
- camping en kade (Helsdingen), zuidoever (km 954)

Deze knelpunten zijn ook aangegeven in figuur 3.1 Er zijn geen extreme knelpunten aanwezig op dit traject.

Figuur 3.1: kaartje met hydraulische knelpunten.

Uit de ligging van de knelpunten kan geconcludeerd worden dat er vooral rond en in de zoekgebieden nabij Vianen (locaties IX en X) knelpunten voorkomen. Dit betreft een vernauwing van het rivierbed en buitendijkse bebouwing. Verder blijkt dat, gezien het feit dat rivierbedverruiming stroomopwaarts werkt, eventuele ingrepen

nabij Lexmond (locatie IV en V) stroomopwaarts een positieve invloed kunnen hebben op het knelpunt ter hoogte van km 954, de camping en de kade bij Helsdingen. Het knelpunt bij Fort Everdingen (locatie XI) kan door ontgroningen tevens gereduceerd worden.

Overzicht beoordeling zoekgebieden

Het resultaat van de kwalitatieve beoordeling is weergegeven in de volgende tabel:

zoekgebiednummer	Hydraulische knelpunten	Winbare klei
I	geen	niet aanwezig
II	geen	niet aanwezig
III	geen	niet aanwezig
IV	geen	aanwezig
V	geen	aanwezig
VI	1 gering	niet aanwezig
VII	1 matig	niet aanwezig
VIII	1 matig (zelfde als bij VII)	niet aanwezig
IX	1 groot + 1 matig	beperkt aanwezig
X	1 groot (zelfde als bij IX) + 1 gering	beperkt aanwezig
XI	1 gering	aanwezig

Tabel 3.1: kwalitatieve beoordeling van de 11 zoekgebieden

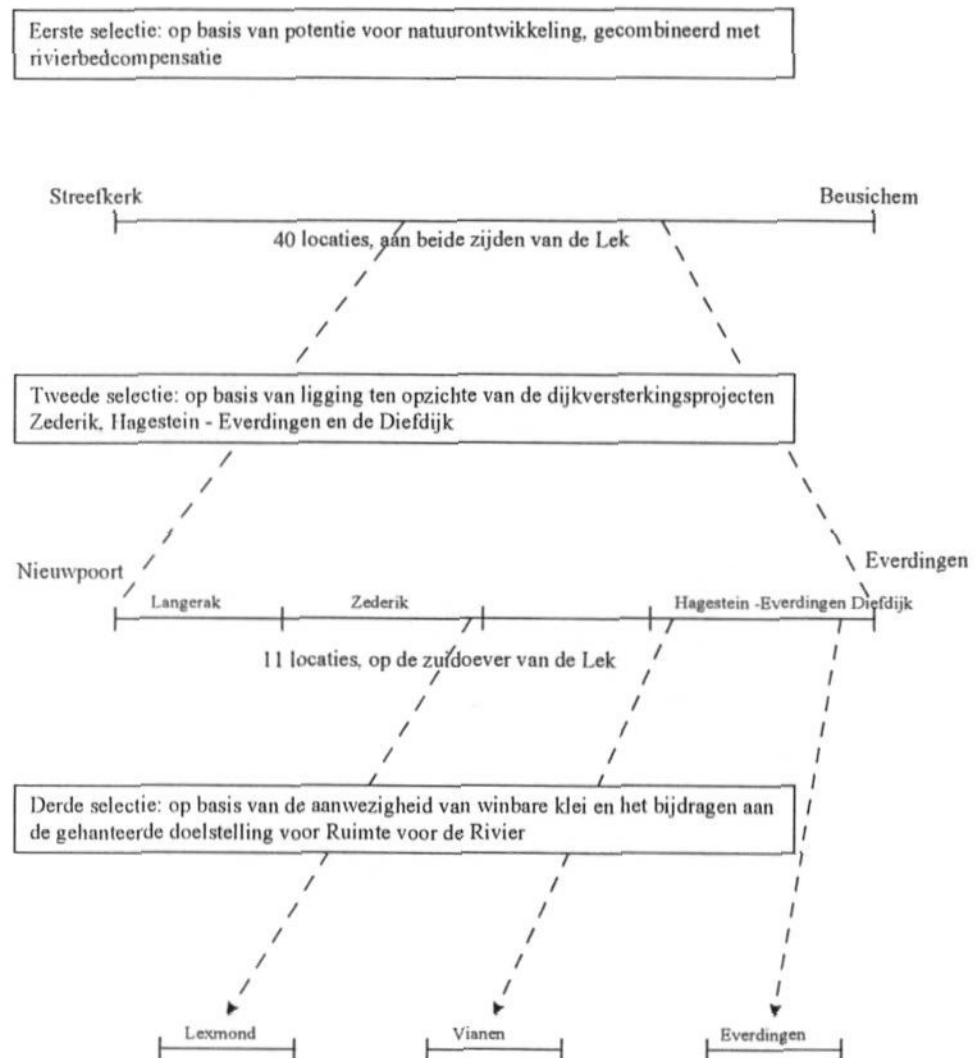
Naast het opheffen van hydraulische knelpunten streeft de rivierbeheerder naar een daling van de Maatgevende HoogWaterstand door rivierbedverruiming, gelijkmatig verdeeld over de rivier. Het streven naar de daling van de MHW komt voort uit de verwachting dat in de toekomst hogere afvoeren als maatgevende randvoorwaarde worden gehanteerd bij de afwegingen naar veiligheid tegen overstroming. Door rivierbedverruimende maatregelen (en hierdoor verlaging van de maatgevende waterstand voor de huidige afvoernorm) zou in de toekomst bij hogere afvoeren de waterstand ongeveer op de huidige MHW kunnen worden gehandhaafd zodat nieuwe dijkversterkingen beperkt kunnen blijven.

Op basis van de hoofddoelstellingen speciewinning en Ruimte voor de Rivier, blijken 5 zoekgebieden geschikt te zijn. Het gaat om de gebieden IV, V, IX, X en XI. Aan het belang van Ruimte voor de Rivier wordt tegemoet gekomen als hydraulische knelpunten worden opgelost en het rivierbed substantieel wordt vergroot, gelijkmatig verdeeld over een langer traject.

De zoekgebieden bij Lexmond (IV en V) scoren nagenoeg neutraal bij het oplossen van hydraulische knelpunten (klein effect ter hoogte van km 954) maar leveren wel een bijdrage aan de gelijkmatige verdeling van rivierbedverruiming en bevatten winbare klei. De zoekgebieden bij Vianen (IX en X) zijn minder geschikt vanuit het oogpunt van kleiwinning maar dragen sterk bij aan het oplossen van meerdere hydraulische knelpunten en het verruimen van het rivierbed. Het zoekgebied bij Everdingen (XI) bevat winbare klei, bevindt zich direct naast een hydraulisch knelpunt (het Fort) en past daarnaast goed in de gelijkmatige verdeling van rivierbedverruiming.

Uit praktische overwegingen, waarbij vooral het rivierkundige aspect en de bodemopbouw bepalend zijn, is ervoor gekozen om de zoekgebieden IV + V en de locaties IX + X samen te voegen tot respectievelijk de locaties Lexmond en Vianen.

In onderstaand figuur 3.2 wordt nog eens het totale selectieproces weergegeven, gevolgd door een conclusie.

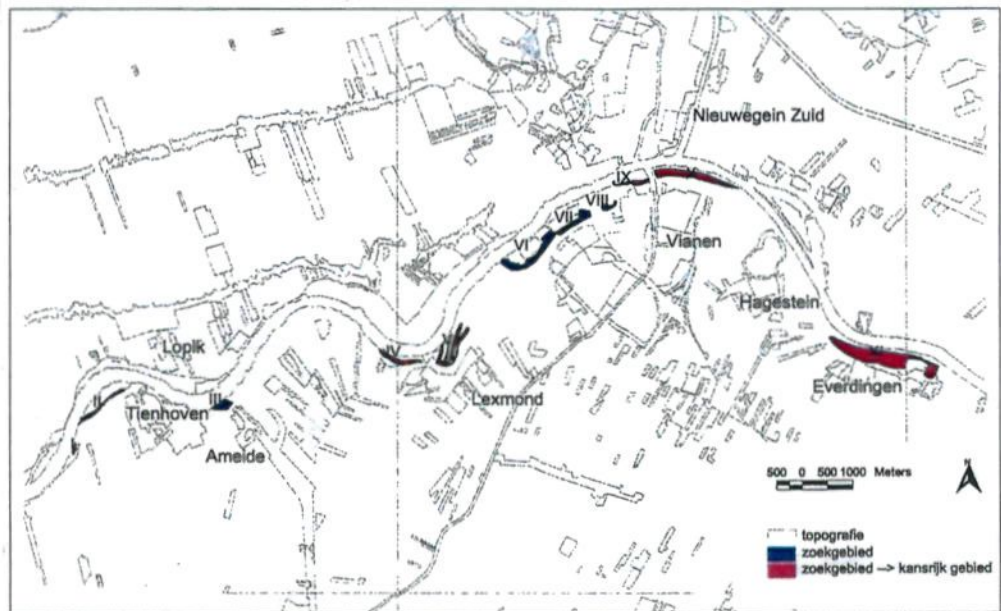
Figuur 3.2: het selectieproces

Conclusie

De 3 geschikte locaties, de 'kansrijke' locaties zijn:

- Everdingen;
- Vianen;
- Lexmond.

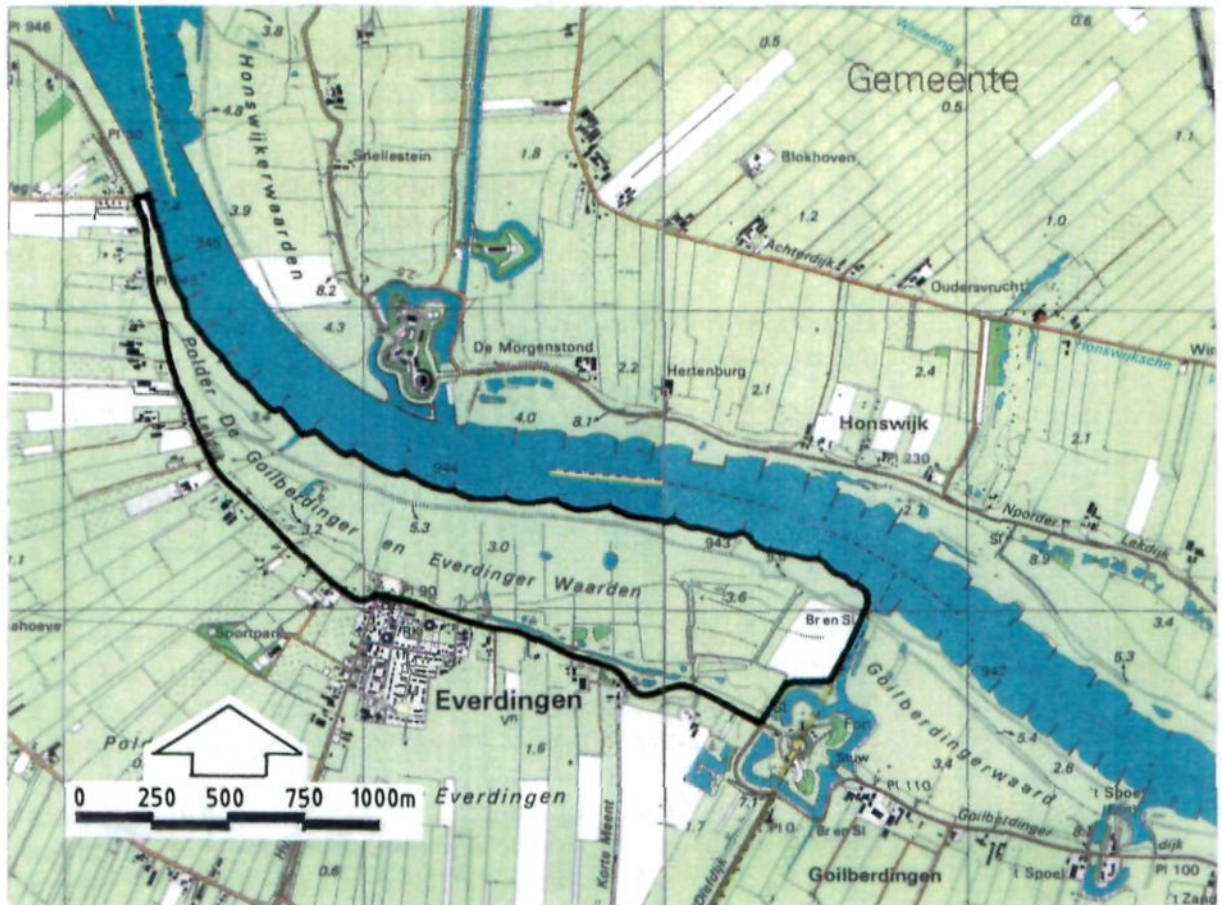
De 6 zoekgebieden die afvallen op basis van het niet kunnen bijdragen aan het oplossen van grote hydraulische knelpunten en/of een aanzienlijke bijdrage leveren aan de speciewinning, worden in de m.e.r. buiten beschouwing gelaten. In het kader van het onderzoek Ruimte voor de Rijntakken echter zullen deze gebieden zeker nog worden beschouwd als mogelijke bijdrage aan de regelmatige verdeling van rivierbedverruimende ingrepen over een groter traject. Ook in de Projectnota/MER zal hier aandacht aan worden besteed.

figuur 3.3: De 11 zoekgebieden en de 3 kansrijke locaties

3.5 Beschrijving kansrijke locaties

3.5.1 Everdingen

Figuur 3.4: Inpassingsgebied locatie Everdingen

De locatie Everdingen ligt geheel ten westen van het inundatiekanaal van Fort Everdingen. De locatie ligt in de polder 'De Goilberdinger en Everdinger Waarden'. De totale oppervlakte van het inpassingsgebied bedraagt circa 100 ha.

Fort Everdingen, samen met zijn inundatiekanaal en het verdedigingsscherm van populieren, is cultuurhistorisch belangrijk.

De uiterwaard ligt bovenstrooms van de stuw bij Hagestein. Hier is dan ook nauwelijks invloed merkbaar van het getij. Het betreft een bekende uiterwaard waar merendeels intensief agrarisch gebruik plaatsvindt. Het betreft voornamelijk grasland met hier en daar maïsteelt.

Aan de voet van de winterdijk ligt een zeer waardevol lint van laag-dynamische natuur met kleiputten, wielen, moeras en bosjes. Ook de aanwezigheid van kwel

toont zich door de vele kwelindicatoren die hier voorkomen. In dit lint komen ontgravingen voor in de vorm van rabatten.

De uiterwaard is plaatselijk reliëfrijk, met de aanwezigheid van oeverwallen en restanten van stroomgeulen en oude doorbraakkolkjes. Deze kolkjes markeren het oude tracé van de kade die rond 1840 is afgegraven en is vervangen door de huidige zomerkade, meer rivierwaarts gelegen.

Het slotenpatroon in de uiterwaard laat nog steeds de ontwikkeling zien van voor de aanleg van de zomerkade. Dit patroon sluit aan bij de binnendijkse verkaveling en is sinds 1800 goed behouden. Het oostelijk deel van de locatie is landschappelijk waardevol. Hier bevinden zich zeer veel meidoornhagen als kavelscheiding.

De waterhuishouding is gericht op een zo optimaal mogelijk landbouwkundig gebruik. Hiervoor hanteert het Hoogheemraadschap een polderpeil besluit. Voor de locatie Everdingen wordt het volgende peil gehanteerd:

- Everdingen (Goilberdinger en Everdingerwaarden (west)): streefpeil: 1.40 + NAP

De gemiddelde kleidikte bedraagt 1,5 meter. Langs de randen van de uiterwaarden (het zuidoosten, een stukje langs de dijk en langs de rivier) ligt geen klei. De maximale diepte waar klei is aangetroffen bedraagt 3,8 meter. Het gemiddelde grondwaterniveau ligt op 1,5 meter +NAP wat neerkomt op een grondwaterstand tussen de 1 en 2 meter onder maaiveld. De klei is dus grotendeels gerijpt. De toplaag in de uiterwaard bestaat uit ongeveer 30 cm teelaarde (klei met wortelresten).

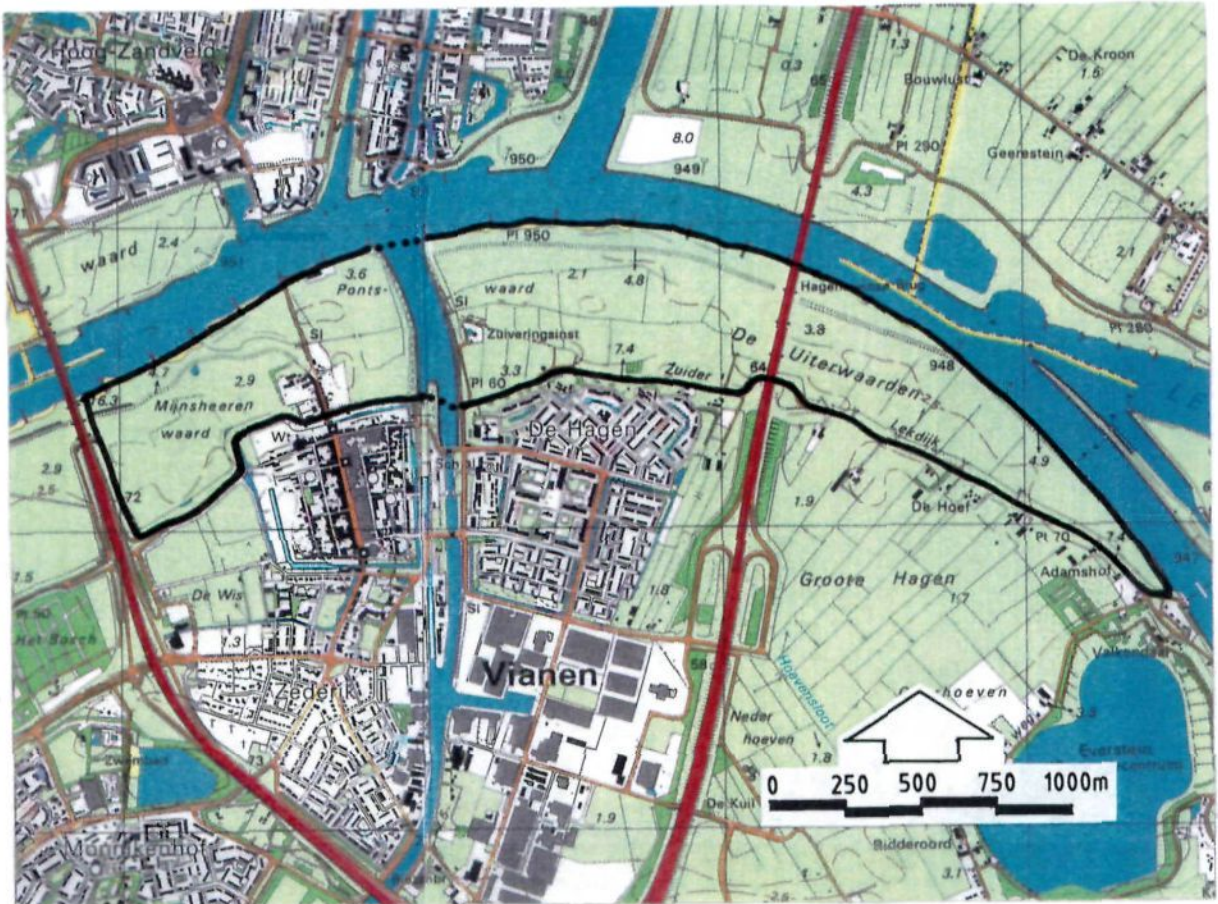
3.5.2 Vianen

De locatie Vianen bestaat uit twee te onderscheiden delen, de Pontswaard en de Hagesteinsewaard/ De Uiterwaarden. De locatie wordt doorsneden door het Merwedekanaal in het westelijke deel en de brug van de snelweg A27 in het oostelijke deel. De totale oppervlakte van het inpassingsgebied bedraagt circa 125 ha

Het betreft een vlakke, bekade uiterwaard langs een vrij afstromend deel van de Lek. Dit betekent dat hier ook de invloed van het getij merkbaar is. De kade bestaat al sinds het begin van de 19e eeuw, met uitzondering van het voor de stuw bij Hagestein aangepaste deel in het oostelijke puntje van de locatie.

In de gehele uiterwaard vindt agrarisch gebruik plaats (grasland en maisteelt). De verkaveling sluit ten oosten van de A27 aan bij het binnendijkse patroon. Ten westen van de brug is de invloed van de rivier goed zichtbaar. Beide verkavelingspatronen zijn in de loop der tijd slechts in detail gewijzigd door de aanleg van de stuw en de snelweg A27.

De watergang in het westelijke deel van de locatie is het restant van de strang die oorspronkelijk fungeerde als havengeul voor Vianen. Actuele natuurwaarden bevinden zich vooral langs de dijk (bosjes) en de rivieroever. Het open gebied van de uiterwaard is van belang voor weidevogels. Er bevindt zich tevens een kleiput die het resultaat is van een natuurcompensatieproject.

Figuur 3.5: Inpassingsgebied locatie Vianen

Verder ligt in deze locatie, aan de oostkant van het Merwedekanaal, een zuiveringsinstallatie met een daarbij horende effluentleiding door de uiterwaard naar de Lek (zie paragraaf 3.2: Algemene beschrijvingen).

Op het Merwedekanaal vindt intensief scheepvaartverkeer plaats. Bij de inrichting van de locatie dient hier rekening mee gehouden te worden. Vianen heeft plannen om een jachthaven aan te leggen. Ook bestaan er plannen om een voet/fietsveer te herstellen in het kader van NURG.

De waterhuishouding is gericht op een zo optimaal mogelijk landbouwkundig gebruik van de uiterwaarden. Hiervoor hanteert het Hoogheemraadschap een polderpeil besluit. Voor de locatie Vianen wordt het volgende peil gehanteerd:

- Vianen (De Uiterwaarden): streefpeil 2.00 m +NAP.

Voor wat betreft de aanwezigheid van klei in de uiterwaard van Vianen -Oost geeft het onderzoek een zeer divers beeld. De kleidiktes variëren sterk van 0,0 meter tot maximaal 2,40 meter. Verder komen er grote hoeveelheden zand voor.

De uiterwaard ten westen van Lexmond betreft een onbekade uiterwaard langs het vrij afstromende deel van de Lek. Hier is de invloed van de getijdewerking merkbaar. Het gaat hier om een vlakke oeverval langs het zomerbed waar als agrarische activiteiten vooral extensieve beweiding met hier en daar wat akkerbouw voorkomen, afgewisseld met een sparrenbosje.

In deze uiterwaard vinden we het restant van een verlande havengeul. Deze geul is nog tot het eind van vorige eeuw in gebruik geweest. Toen werd het huidige kanaal aangelegd. De haven is een verdieping in de uiterwaard met een daarbij horend watertje. Aan de noordoostkant van de haven ligt een camping.

Het dijktracé ligt bij Lexmond nog op de oude plaats waar het ook in de Middeleeuwen heeft gelegen. Een doorbraak van de dijk is nog te herkennen aan de 18e eeuwse inlaagdijk. Langs de teen van de dijk liggen enkele kleiputten met rietland en Spindotter en elzenbos. Zeer belangrijk in dit gebied is het contrast tussen de verkaveling binnendijs en buitendijs. Lexmond is maar in geringe mate aangetast en de ontwikkeling is hier goed afleesbaar.

De waterhuishouding is gericht op een zo optimaal mogelijk landbouwkundig gebruik. Hiervoor hanteert het Hoogheemraadschap een polderpeil besluit. Voor de locatie Lexmond wordt het volgende peil gehanteerd:

- Lexmond (Polder de Eendragt): streefpeil 1.60 m +NAP.

In het noordwestelijk deel heeft de klei de grootste dikte, gemiddeld 1.5 meter. Langs de randen van de uiterwaarden (het zuidoosten, langs de dijk en de rivier) zit geen klei of onder een aanzienlijke zandlaag. Klei is aangetroffen tot de maximale boordiepte van 4 meter. Het gemiddelde grondwaterniveau wordt geschat op 0.5 meter +NAP, tussen de 1 en 2 meter beneden maaiveld. Hierdoor is het grootste gedeelte van de klei gerijpt. De top laag, bestaande uit klei met wortelresten (teelaarde) is ongeveer 30 cm dik. Eerste onderzoeksresultaten hebben aangetoond dat de bovenlaag in het westelijke gedeelte van het inpassingsgebied deels vervuilde specie bevat (klasse IV).

4 Uitgangspunten voor inrichting en beheer

Bij het ontwikkelen van alternatieven en varianten en de mogelijke inrichting en het beheer van de locaties zullen een aantal uitgangspunten worden gehanteerd die hieronder kort worden toegelicht. Daarbij spelen vooral de vastgestelde hoofddoelstellingen en subdoelstellingen een belangrijke rol.

Voor de startnotitie zijn een aantal globale schetsen van inrichtingsplannen opgesteld die mede ontwikkeld zijn op basis van onderstaande uitgangspunten (kaarten in bijlage 7).

4.1 Inrichting

Ten eerste zal voldaan dienen te worden aan de hoofddoelstellingen. Bij elke locatie zal genoeg klei gewonnen dienen te worden zodat in totaal de noodzakelijke 650.000 m³ beschikbaar komt voor de dijkversterkingsprojecten.

Voor wat betreft de gewenste rivierbedverruiming zal het te behalen resultaat zich laten aflezen in de verschillende alternatieven die zullen worden ontwikkeld. Voor het in beeld brengen van het maximaal te behalen resultaat zal een rivierkundig alternatief ontwikkeld worden.

Voor de andere uitgangspunten volgt hieronder een korte opsomming. Deze is niet volledig maar geeft wel de belangrijkste waarden en functies waarmee rekening gehouden gaat worden in de verdere uitwerking van de inrichtingsplannen in de projectnota/MER.

Natuur

Voor de drie kansrijke locaties zal worden uitgegaan van het meest actuele beleid van de rijksoverheid, provincies en gemeenten

In het algemeen wordt in de voorstellen voor natuurontwikkeling op deze locaties steeds maaiveldverlaging als ingreep gehanteerd. De vorm waarin maaiveldverlaging plaatsvindt, richt zich op het ontwikkelen van de onderstaande natte ecotoop:

- natuurlijke rivieroever met waterplanten in het gestuwde traject;
- rietgorzen in het traject met getijde-invloed;
- geïsoleerde, éénzijdig aangetakte of meestromende geulen;
- geïsoleerde (rivierkwel) moerassen.

Met nadruk wordt opgemerkt dat de geschetste natuurontwikkelingsplannen indicatief van aard zijn. Voor de realisering van de voorstellen geldt, dat een nadere uitwerking en detaillering moet plaatsvinden in de Projectnota/MER. Resultaten van onderzoek naar de fysische en chemische samenstelling van de bodem kunnen bepalend zijn voor de realisering en de wijze van inrichting.

Cultuurhistorische aspecten

Bij het opstellen van de inrichtingsplannen voor de drie locaties spelen een aantal cultuurhistorische aspecten een rol:

Locatie Everdingen

- belang van de situering/handhaving van het kanaal bij Fort Everdingen;
- hoge beplanting/ooibossen komen overeen met camouflagebossen zoals historisch aanwezig en passen in de luwte van het fort voor wat betreft rivierkundige opstuwing;
- historische koppeling van verkaveling binnendijs/buitendijs in verband met eigendoms situatie;
- Behoud van kleiputjes, plaatsten waar historisch klei werd gewonnen;
- herstel zomerkade op het historisch tracé na verwijderen van de langs de rivier aanwezige kade;
- behoud kwelkade voor bewoningskern Everdingen.

Locatie Vianen

- een eventueel herstel van historisch voet/fietsveer waarmee de historische Noord - Zuid verbinding wordt geaccentueerd.

Locatie Lexmond

- ontgravingen conform geomorfologisch patroon;
- accentueren aanwezigheid van vroegere burchten en versterkingen (Slot Killestein);
- accentueren uitstroming van de Laak.

In de Projectnota/MER zullen de cultuurhistorische en geomorfologische aspecten verder worden uitgewerkt.

Recreatie

Ook voor recreatie bestaan enkele specifieke aandachtspunten voor de drie locaties afzonderlijk.

Locatie Everdingen

- aandacht voor beleving van rivier/water/dynamiek. Hierop terreininrichting aanpassen, aanleggen van passantenplekken;
- Aandacht voor bereikbaarheid van strandjes langs de oever voor de lokale bewoners.

Locatie Vianen

- De gemeentelijke plannen moeten worden afgestemd met betrekking tot dit aspect;
- Het realiseren van een voet/fietsveer;
- De mogelijkheden voor een jachthaven;
- Wandelmogelijkheden in de uiterwaard;
- Dagrecreatie.

Locatie Lexmond

- de aanwezigheid van twee campings en een jachthaven.

Landbouw

Bij het opstellen van de inrichtingsplannen zal aandacht besteed worden aan de ontsluiting van buitendijkse landbouwgrond.

Speciebergings

Bij de voorgenoemen ontgrondingen komt specie vrij, die niet geschikt is voor de dijkverbetering. De berging van deze specie zal, binnen het totale project en met de inrichtingsplannen als randvoorwaarden, mogelijk kunnen worden gecombineerd met de winning van industriezand.

Overige aspecten

Er zullen geen, of slechts geringe aanpassingen plaatsvinden van de huidige en geplande dijkversterkingswerken. De waterhuishouding zal aandacht krijgen, met name met betrekking tot kwel en verdroging.

Voor de locatie Vianen zal aandacht besteed dienen te worden aan het handhaven c.q. verbeteren van de toegankelijkheid van buitendijkse bebouwing. Tevens zal hier de invloed op de scheepvaart op de Mervede worden meegenomen bij het opstellen van de inrichtingsplannen.

4.2 Beheer

Met betrekking tot de doelstelling Ruimte voor de Rivier zal er bij het opstellen van beheersvormen nadrukkelijk moeten worden meegenomen welke van deze vormen voldoen aan de gestelde eisen met betrekking tot een blijvende MHW daling. Er mag niet meer dan een bepaalde hoeveelheid opgaande begroeiing plaatsvinden daar er anders teveel weerstand ontstaat in het rivierbed, met als resultaat MHW verhoging. Bij de keuze van beheersvormen bestaat de mogelijkheid van een vorm van agrarisch gebruik, die kan bijdragen aan de gestelde hoofddoelstellingen en recht doet aan de gekozen natuurdoeltypen. Daarbij kan gedacht worden aan verschillende vormen van agrarische natuurbeheer. Hierbij zal het convenant, en de daarbij horende overlegstructuur (Schaapskooi-overleg, zie 7.4), een grote rol spelen.

In de studie Ruimte voor de Rijntakken vindt onderzoek plaats naar sedimentatie en erosie in geulen. Ook praktijkervaringen, opgedaan met de aanleg en het beheren van geulen op de noordoever van de Lek, zullen meewegen in de wijze van inrichting en beheer. De mate van erosie en dichtslibbing van geulen heeft invloed op de grootte van de effecten op de langsliggende dijk en het waterbezwaar in de omgeving.

5 Voorgenomen activiteit en alternatieven

In dit hoofdstuk zal het voornemen van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en Rijkswaterstaat beschreven worden. Tevens worden hier de relevante en wettelijk voorgeschreven alternatieven beschreven die in de Projectnota/MER behandeld zullen worden.

5.1 Voorgenomen activiteit

De voorgenomen activiteit betreft het realiseren van ontgrondingen ten behoeve van kleiwinning voor de dijkverbeteringsprojecten Zederik, Hagestein - Everdingen en de Diefdijk, en het bewerkstelligen van een zo groot mogelijke daling van de MHW door rivierbedverruiming, gelijkmatig verdeeld langs de rivier. De ontgrondingen zullen worden opgeleverd met een zo optimaal mogelijke inrichting voor natuurontwikkeling.

Voor mogelijke locaties wordt gekeken naar de zuidelijke Lekuiterwaarden op het traject Nieuwpoort - Everdingen, omdat dit valt binnen de nog uit te voeren dijkversterkingstrajecten Zederik en Hagestein - Everdingen. Daarnaast valt dit traject tevens binnen het beheersgebied van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

5.2 Nader uit te werken alternatieven

In het MER zullen per kansrijke locatie worden beschouwd:

- drie inrichtingsalternatieven;
- nulalternatief;
- meest milieuvriendelijk alternatief (MMA).

Drie inrichtingsalternatieven

De keuze voor drie verschillende inrichtingsalternatieven is gebaseerd op de doelstellingen die in hoofdstuk 2 zijn gegeven. De ontgrondingen moeten bijdragen aan het verlagen van de MHW en moeten voldoende klei leveren voor de dijkversterkingen. Daarnaast hebben de alternatieven tot doel de mogelijkheden in beeld te brengen van het kunnen behouden en versterken van de huidige waarden en functies (o.a. LNC).

Hiervoor worden voor de kansrijke locaties in de Projectnota/MER de volgende inrichtingsalternatieven beschouwd:

1. een **rivierkundig alternatief**, waarin naast de mogelijkheden voor speciewinning en natuurontwikkeling vooral aandacht wordt besteed aan het scheppen van ruimte voor de rivier, bijv. door de aanleg van meestromende nevengeulen en het afgraven van kaden en veerstoeppen;
2. een **LNC alternatief**, gericht op speciewinning, natuurontwikkeling, landschappelijke vormgeving en behoud/accentuering van cultuurhistorische patronen en elementen;

3. een **combinatie alternatief**¹, dat gezien moet worden als een integratie van de twee bovengenoemde alternatieven. In het basis alternatief is tevens rekening gehouden met de doelstelling van RWS voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers (Plan Oeverture).

In bijlage 7 worden per kansrijke locatie schetsen van de drie mogelijke inrichtingsalternatieven weergegeven. In het MER worden deze verder uitgewerkt en geoptimaliseerd, eventueel uitgebreid met varianten binnen de alternatieven. Uiteindelijk worden de inrichtingsalternatieven vergeleken met het nulalternatief en het MMA.

Nulalternatief

De referentievariant als beoordelingskader voor het beschrijven van de effecten van de alternatieven. De huidige situatie met de voorziene autonome ontwikkelingen worden beschouwd als het nulalternatief. Het gaat hier met name om de maatregelen in het buitendijkse gebied als gevolg van de ontwerp-dijkversterkingsplannen en de verandering in het landbouwkundig gebruik van de uiterwaarden (o.a. toename van beheers- en relatienotagebieden). Voor de uitvoering van de ontwerp-dijkversterkingsplannen zal de benodigde klei van buiten het gebied worden aangevoerd.

Een andere belangrijke autonome ontwikkeling is de uitvoering van het beleid Ruimte voor de Rivier. Momenteel wordt er integraal onderzoek uitgevoerd (Ruimte voor de Rijntakken (RvR) en Integrale Verkenning Benedenrivieren (IVB)) naar mogelijkheden van rivierbedverruiming. Als resultaat zal hieruit een pakket van maatregelen voor het gehele riviereengebied in Nederland volgen die hieraan bijdragen. In dat kader zullen alle uiterwaarden beschouwd worden. De nu gekozen drie ontgrondingslocaties zullen daarbij ook bekeken worden. Gelet op de gehanteerde doelstellingen en uitgangspunten zullen de locaties zeker passen binnen het pakket van maatregelen.

Meest milieuvriendelijke alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) bestaat uit een combinatie van inrichtingsaspecten die het minst schade toebrengt aan de LNC-waarden, dan wel de beste uitgangssituatie voor versterking en/of realisering biedt. Daarbij wordt ook gekeken naar extra mitigerende en compenserende maatregelen. Zoals het zich laat aanzien zal de inrichting van het uiteindelijke LNC alternatief veel elementen bevatten die zullen worden geïntegreerd in het MMA. Toch wordt het MMA apart meegenomen als alternatief gezien de extra aandacht die bij dit alternatief zal worden besteed aan het woon & leefmilieu (waaronder recreatie).

¹ In het uitgevoerde vooronderzoek wordt dit inrichtingsplan aangeduid als Basis variant (ARCADIS april 1998).

6 Selectie van te beschrijven effecten

6.1 Beschrijving en beoordeling van effecten

In de Projectnota/MER zullen de effecten van alle alternatieven en varianten worden beschreven. Bij de beschrijving van de effecten in de Projectnota/MER wordt gebruik gemaakt van een zogenaamde ingreep-effectrelatiematrix. Hierin wordt per aspect aangegeven of er effecten zullen optreden bij ingrepen, onderverdeeld in aanleg en gebruik.

Bij het selecteren van de te beschrijven effecten spelen de volgende karakteristieken een rol:

- de omvang en ernst van het effect;
- duur van het effect: hierbij wordt onderscheid gemaakt in tijdelijk of permanent;
- omkeerbaarheid: hierbij wordt onderscheid gemaakt in omkeerbare effecten en onomkeerbare effecten.

In de Projectnota/MER wordt per locatie ingegaan op mogelijke cumulatieve effecten en wordt tevens aangegeven of mitigerende of compenserende maatregelen mogelijk zijn.

Thema's, aspecten en deelaspecten

Voor een aantal thema's zullen de effecten worden beschreven. Het gaat om de thema's Speciewinning, Veiligheid, Milieu en Economie. Voor deze indeling in thema's is gekozen naar aanleiding van de beschreven doelstellingen en subdoelen in hoofdstuk 2. Hierdoor kan in de Projectnota/MER een duidelijk verband aangegeven worden met en tussen deze doelstellingen.

Per thema zijn een of meerdere aspecten en deelaspecten onderscheiden. In tabel 6.1. zijn deze weergegeven.

Criteria

Per aspect worden één of meer toetsingscriteria geformuleerd. Aan de hand van deze toetsingscriteria zullen gegevens worden verzameld waarmee de effecten van de varianten en alternatieven in beeld kunnen worden gebracht.

In principe wordt de effectbeschrijving toegespitst op de in het invloedsgebied aanwezige waarden. Indien het gebied ook potentiële waarden bezit, wordt dit ook in de effectbeoordeling meegenomen.

Bij de effectvoorspelling zullen bestaande voorspellingsmethoden worden gehanteerd.

Tabel 6.1: Ingreep-effectrelatiematrix voor de thema's en aspecten die in de Projectnota/MER aan de orde komen

Thema's	Aspecten en deelaspecten	Aanleg	Gebruik
Speciewinning	<i>Kwaliteit specie</i> <i>Kwantiteit specie</i>	* *	
Veiligheid	<i>Ruimte voor de Rivier</i> MHW-verlaging <i>Waterkering</i> kwel potentiaal	 * *	* * *
Milieu	<i>Bodem en water</i> bodem oppervlaktewater grondwater	* * *	* * *
	<i>Landschap</i> regionale context lokale schaal ruimtelijke kwaliteit (geo)morfologie		* * * *
	<i>Natuur</i> flora fauna ecologische relaties	* *	* * *
	<i>Cultuurhistorie</i> bouw- en kunsthistorie historische geografie archeologie	* * *	* * *
	<i>Woon-, werk- en leefmilieu</i> huizen en bedrijven gefluid, luchtverontreiniging en stof (scheeps)verkeer recreatie	* * * *	* * * *
	<i>Landbouw</i> bedrijfsstructuur verkaveling ontsluiting waterbezwaar	* * * *	* * * *
	<i>Kosten</i> aanlegkosten verwervingskosten kosten voor beheer en onderhoud	* *	 *

6.2 Overige aspecten effectbeschrijving

Mitigerende en compenserende maatregelen

Naar aanleiding van de effectbeschrijving kan er aanleiding zijn voor het bedenken van mitigerende maatregelen. Mitigerende maatregelen kunnen aantasting van aanwezige waarden van een bepaalde fysieke ingreep voorkomen of beperken. Compenserende maatregelen worden genomen in verband met compensatie van bestaande en potentiële (natuur)waarden. Daarbij is de compensatieregeling van de provincie Zuid-Holland van toepassing. De bij de dijkversterkingsplannen gehanteerde compensatieboekhouding zal hierbij een rol spelen.

De in deze boekhouding nog niet gecompenseerde natuurschade zal gesaldeerd worden met de gecreëerde (potentiële) natuurwaarden in de inrichtingsplannen van de ontgronding.

Overigens wordt bij het ontwerpen van de inrichtingsplannen al zoveel mogelijk rekening gehouden met aanwezige natuurwaarden als rivierduinen, oeverwallen en kleiputten.

Dijkversterkingsplannen als autonome ontwikkeling

Een bijzonder aspect betreft het bestaan van twee dijkversterkingsplannen die wachten op goedkeuring en uitvoering. Tijdens het opstellen van deze plannen zijn er afwegingen gemaakt om bepaalde waarden en functies wel of niet te behouden. De mogelijkheid bestaat dat bij afwegingen die gemaakt worden bij het opstellen van de inrichtingsplannen de gemaakte keuzen bij de dijkversterkingsplannen ter discussie komen. Hier zal terughoudend mee worden omgegaan.

Geotechnische aspecten

De mogelijke inrichting van de ontgrondingen kan invloed hebben op de huidige dijkversterkingsplannen. De stabiliteit van de dijk kan in gevaar komen. Verder kan dit leiden tot kwel en verdroging aan de binnenkant van de dijk. Dit wordt zeer duidelijk onderkend door de initiatiefnemer, hier zal in de Projectnota/MER uitdrukkelijk rekening mee worden gehouden. Bij het opstellen van de inrichtingsplannen zal gekeken worden naar onder andere de afstand van de dijk tot de geulen, de diepte en breedte van de geulen, de uitwisseling van grond en de gehele waterhuishouding in de uiterwaard en binnendijkse terreinen.

Milieuhygiënische aspecten

Indien (water)bodem moet worden ontgraven zal de milieuhygiënische kwaliteit hiervan worden onderzocht. Eventuele verontreinigde grond zal conform de geldende regelgeving worden verwerkt. Daarbij zal tevens worden ingegaan op de mogelijkheden voor Actief Bodembeheer (hergebruik van gebiedseigen materiaal). Een ander aandachtspunt is de infiltratie van vervuild rivierwater en de mogelijke relatie met de kwaliteit van het kwelwater binnendijks.

Leemten in kennis en evaluatie achteraf

In de Projectnota/MER zal een overzicht worden opgenomen van de resterende leemten in kennis en informatie die na de beschrijving van de beoordeling van de effecten resteren. Deze leemten in kennis worden, voor zover relevant, in een door het bevoegd gezag op te stellen evaluatieprogramma opgenomen. In de Projectnota/MER zal een aanzet voor een evaluatieprogramma worden opgenomen.

7 Besluiten, beleidskader en procedures

7.1 Besluiten

De Projectnota/MER dient ter onderbouwing van het m.e.r.-plichtige besluit: het verlenen van een ontgrondingsvergunning door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland op basis van Artikel 3 van de Ontgrondingenwet indien er sprake is van winning van oppervlaktedelfstoffen, zoals zand of klei, in gevallen waarin het een winplaats betreft van 100 ha of meer of een aantal winplaatsen die tezamen 100 ha of meer omvatten en die in elkaars nabijheid liggen.

Voor de drie ontgrondingslocaties Lexmond, Vianen en Everdingen kan worden volstaan met één gezamenlijke ontgrondingsvergunning daar de locaties cumulatief als zodanig de stroming van de Lek beïnvloeden. Dit aspect zal verder worden uitgewerkt in de Projectnota/MER.

7.2 Beleidskader

In de Projectnota/MER wordt een aanduiding gegeven van het relevante overheidsbeleid in het kader van speciewinning en inrichting van het buitendijkse gebied. Het gaat daarbij vooral om beleidsplannen die kaderstellend zijn voor het verder ontwikkelen van alternatieven en varianten. In tabel 7.1 wordt een overzicht gegeven van deze plannen.

Tabel 7.1: Beleidskader

Rijksbeleid	• Structuurschema Groene Ruimte • Beleidslijn Ruimte voor de Rivier • Vierde nota ruimtelijke ordening extra (VINEX) • Nadere uitwerking Rivierengebied (NURG) • Nota Landschap • Natuurbeleidsplan • Evaluatienota Water • Vierde nota waterhuishouding (NW4) • Beleidsnotitie 'Actief bodembeheer rivierbed' • planstudie Ruimte voor Rijntakken
Provinciaal beleid	• Streekplan Zuid-Holland-Oost • Beleidsplan Natuur en Landschap • Relatienota en natuurontwikkeling in Zuid-Holland • Provinciaal Waterhuishoudingsplan • Grondstoffenbeleid Zuid-Holland • MER Beton- en Metselzandvoorziening, fase 1
Gemeentelijk beleid	• Bestemmingsplan gemeente Vianen • Bestemmingsplannen gemeente Zederik
Overig beleid	• De keur van het Hoogheemraadschap Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden • Convenant Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

Relevante wet- en regelgeving, van toepassing op de ontgrondingen en gebiedsinrichting, zijn:

- Ontgrondingenwet;
- Waterstaatswet;
- Rivierenwet;
- Waterschapswet;
- Wet op de Waterhuishouding;
- Wet op de Waterkering;
- Wet Milieubeheer;
- Landinrichtingswet;
- Wet Verontreiniging Oppervlaktewater;
- Wet Bodembescherming;
- Monumentenwet;
- Natuurbeschermingswet;
- Boswet;
- Wet Ruimtelijke Ordening (eventueel aanlegvergunning en vrijstelling ex artikel 19 (de Wet op de waterkering sluit verklaring van geen bezwaar uit artikel 18.3));
- Provinciale-, gemeentelijke en verordeningen van waterschappen.

7.3 Procedure

De procedure voor het verkrijgen van een ontgrondingsvergunning voor de drie kansrijke locaties kent een indeling in fasen die hieronder worden toegelicht. De ontgrondingen worden gekoppeld aan de dijkversterkingsplannen Zederik en Hagestein-Everdingen waarvoor de gecoördineerde procedure in het kader van de Wet op de waterkering wordt doorlopen. Grondverwerving zal voor alle drie de locaties op gelijke wijze plaatsvinden.

In figuur 7.1 is de procedure schematisch weergegeven.

Fase 1. Voorfase

Als eerste stap in de procedure is het voornemen door de initiatiefnemers (Hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat) aan het bevoegd gezag bekend gemaakt en gepresenteerd in de vorm van een startnotitie (het voorliggende document). Dit betreft het voornemen om op de drie kansrijke locaties ontgrondingen te gaan uitvoeren.

In deze voorfase is door de provincie (het bevoegd gezag) een breed samengestelde adviesgroep geformeerd in de vorm van de Coördinatiecommissie Dijkverzwaring (CCD). De samenstelling hiervan is opgenomen in paragraaf 7.4.

De CCD is betrokken geweest bij het opstellen van de dijkversterkingsplannen Zederik, Hagestein-Everdingen en de startnotitie. De CCD adviseert de initiatiefnemers en het bevoegd gezag bij belangrijke beslispunten. Hun adviezen worden door het bevoegd gezag in overweging genomen bij de beoordeling van de startnotitie, het opstellen van de richtlijnen, het beoordelen van de Projectnota/MER's en de besluitvorming.

Daarnaast is er een klankbordgroep, het zogenaamde 'Schaapskooi-overleg', waarin gemeenten, belangenorganisaties en eigenaren zitting hebben. Deze groep geeft een goed beeld van het maatschappelijke draagvlak voor eventuele initiatieven.

Fase 2. Vooroverleg

Het bevoegd gezag zal het voornemen publiekelijk bekend maken en de startnotitie wordt gedurende vier weken ter inzage gelegd. De startnotitie is tevens aan de wettelijke adviseurs en aan de Commissie voor de milieu-effectrapportage gezonden.

Een ieder wordt in de gelegenheid gesteld schriftelijke opmerkingen in te dienen bij het bevoegd gezag. Aan de hand van de startnotitie en de ingekomen opmerkingen adviseert de Commissie voor de m.e.r. het bevoegd gezag. Ook de overige wettelijke adviseurs worden in de gelegenheid gesteld een advies uit te brengen. Mede op basis van de ingekomen adviezen en overleg met de initiatiefnemers en de CCD, zullen Gedeputeerde Staten van de Zuid-Holland de richtlijnen vaststellen.

Fase 3. Opstellen Projectnota/MER speciewinning

De Projectnota/MER speciewinning wordt vervolgens door de initiatiefnemers opgesteld. In deze Projectnota/MER worden op een zo objectief mogelijke wijze de (milieu)gevolgen van de mogelijke varianten en alternatieven voor de ontgrondingen in beeld gebracht. Er wordt verder inzicht verschaft in de problematiek van de gewenste speciewinning in combinatie met rivierbedverruiming en de mate waarin de varianten en alternatieven bijdragen aan de oplossing van de problematiek. Vervolgens maken de initiatiefnemers een gemotiveerde keuze uit de alternatieven en leggen deze keuze vast in een ontwerp-ontgrondingsplan. De CCD brengt een advies uit over dit ontwerp-ontgrondingsplan. Voorafgaand aan de CCD-vergadering wordt de klankbordgroep gehoord.

Een bijzonder aspect betreft het bestaan van twee dijkversterkingsplannen die wachten op goedkeuring en uitvoering. Tijdens het opstellen van deze plannen zijn er afwegingen gemaakt om bepaalde waarden en functies wel of niet te behouden. De mogelijkheid bestaat dat bij afwegingen die gemaakt worden bij het opstellen van de inrichtingsplannen de gemaakte keuzen bij de dijkversterkingsplannen ter discussie gesteld worden. Hier zal terughoudend mee worden omgegaan. Eventuele consequenties voor de reeds voltooide Projectnota/MER's voor de dijkversterkingen zullen zorgvuldig worden verwerkt. Uitgangspunt is dat de gevolgen verwaarloosbaar of zeer beperkt dienen te zijn.

De initiatiefnemers dienen de Projectnota/MER speciewinning tezamen met de Projectnota/MER's dijkversterking (Zederik en Hagestein-Everdingen), de twee ontwerp-dijkversterkingsplannen en de aanvraag voor een ontgrondingsvergunning in bij het bevoegd gezag. Gezien het feit dat de locaties qua ligging in één samenhangend gebied voorkomen (de Lek) en deze locaties cumulatief als zodanig de stroming van de Lek beïnvloeden, kan worden volstaan met één ontgrondingsvergunning.

Conform het gestelde in de Wet op de waterkering (artikel 18) starten de initiatiefnemers nu met het aanvragen van de overige noodzakelijke vergunningen. Het betreft in dit geval ondermeer vergunningen in het kader van de Rivierenwet, de wet Ruimtelijke Ordening, de Wet milieubeheer enz.

Fase 4. Toetsing en inspraak

De drie Projectnota/MER's moeten vervolgens door het bevoegd gezag aanvaardbaar worden bevonden. Wanneer de Projectnota/MER's aanvaardbaar zijn, worden deze, tezamen met de ontwerp-dijkversterkingsplannen en de vergunningaanvragen, ter inzage gelegd en aan de wettelijke adviseurs en de Commissie voor de m.e.r. gezonden.

In deze fase is er opnieuw gelegenheid tot inspreken. De gemaakte opmerkingen kunnen worden toegelicht tijdens een hoorzitting die wordt georganiseerd door de provincie Zuid-Holland en de initiatiefnemers. De Commissie voor de m.e.r. toetst de MER's op volledigheid en juistheid, mede aan de hand van de inspraakreacties, en adviseert het bevoegd gezag hierover. Op basis van de adviezen en de resultaten van de inspraak passen de initiatiefnemers, in overleg met de provincie en de CCD, indien nodig de ontwerp-dijkversterkingsplannen en vergunningaanvragen aan. De CCD brengt zo nodig advies uit over de nieuwe ontwerp-plannen, waarna de initiatiefnemers een definitief vaststellingsbesluit nemen.

De initiatiefnemers dienen vervolgens een definitief verzoek tot goedkeuring van de dijkversterkingsplannen volgens artikel 7 van de Wet op de waterkering in bij Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. De definitieve dijkversterkingsplannen, de Projectnota/MER's, eventueel aangepaste vergunning-aanvragen (waaronder de ontgrondingsvergunning) en het advies van de CCD worden aan deze verzoeken toegevoegd.

Fase 5. Besluitvorming

Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland beoordelen de dijkversterkingsplannen op basis van onder andere de Projectnota/MER's, het provinciaal milieubeleidsplan, de nota planbeoordeling en het streekplan. Indien de dijkversterkingsplannen worden goedgekeurd, wordt het besluit tot goedkeuring gepubliceerd.

Fase 6. Beroep

Tegen de goedkeuring van Gedeputeerde Staten kan door belanghebbenden beroep worden aangetekend bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Binnen drie weken na de goedkeuring van de dijkversterkingsplannen worden door de daartoe geëigende instanties alle benodigde vergunningen, waaronder de ontgrondingsvergunning, verleend en vervolgens gepubliceerd. Na afloop van deze termijn kan Gedeputeerde Staten zelf de benodigde vergunningen verlenen op grond van artikel 23 van de Wet op de Waterkering indien anderen daarin niet (tijdig) hebben voorzien.

Tegen het verlenen van de ontgrondingsvergunning staat eveneens voor belanghebbenden beroep open bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Tevens kan een verzoek om voorlopige voorziening, bijvoorbeeld schorsing van de ontgrondingsvergunning, worden ingediend bij de Voorzitter van de Raad van State. Indien een dergelijk verzoek is ingediend, wordt de vergunning niet van kracht voordat op dit verzoek is beslist. Zolang de werking van de vergunning is opgeschort, kunnen Gedeputeerde Staten, de gehele of gedeeltelijke staking van de werkzaamheden bevelen, wanneer de bescherming van de bij de werkzaamheden betrokken belangen zulks onvermijdelijk maakt.

ARCADIS

Fase 7. Uitvoering

De laatste fase betreft de uitvoering van de dijkversterking (besteksfase, aanbesteding, uitvoering) en de ontgrondingen. De uitvoering is in 2001 en 2002 gepland. Een belangrijk aandachtspunt is de afstemming van de verschillende onderdelen tijdens de uitvoering. De provincie Zuid-Holland controleert het verdere verloop op hoofdlijnen. Op een nader te bepalen tijdstip nadat het besluit is genomen, moet de provincie Zuid-Holland de feitelijk optredende milieugevolgen van de activiteiten vergelijken met de in de Projectnota/MER's voorspelde effecten. Hiervoor wordt tijdens de besluitvorming een evaluatieprogramma opgesteld. Het evaluatieverslag wordt ter inzage gelegd.

Voordat kan worden begonnen met de uitvoering van de dijkversterking moeten de nodige gronden zijn verworven en een eventueel saneringsplan zijn opgesteld (in het geval van vervuilde (water-)bodem).

7.4 Betrokken partijen

Stuurgroep

Hierin bevinden zich vertegenwoordigers van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, de provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat Oost-Nederland en Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Ministerie van LNV (DLG) en de gemeenten Vianen en Zederik.

De stuurgroep wordt alleen bij elkaar geroepen in het geval van knelpunten en op van te voren vastgelegde momenten wanneer besloten wordt over het wel of niet voortzetten van het project.

Projectgroep

De betrokken instanties, vertegenwoordigd in de projectgroep, zijn:

- Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (HHS), tevens initiatiefnemer;
- Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland, tevens initiatiefnemer;
- Provincie Zuid-Holland;
- Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland;
- Dienst Landelijk Gebied Zuid-Holland;
- Stichting Zuidhollands Landschap;
- Gemeente Vianen;
- Gemeente Zederik.

De projectgroep wordt ondersteund door enkele adviseurs: ARCADIS Heidemij Advies, Grondmechanica Delft en M.H.-Nederland.

De projectgroep betreft een overleg op ambtelijk niveau tussen de betrokken instanties. Hierin wordt de voortgang van het opstellen van de Projectnota/MER behandeld en eventueel gestuurd. Tevens worden besluiten die genomen moeten worden door de stuurgroep voorbereid.

Werkgroepen

- Juridisch;
- Planning, kosten en subsidies;
- Inrichting;
- Grondverwerving;
- Communicatie.

De werkgroepen zullen per onderwerp functioneren als leverancier van gegevens voor het opstellen van de Projectnota/MER.

Coördinatiecommissie Dijkverzwaring (CCD)

- De CCD is betrokken bij het proces van het opstellen van deze Startnotitie en de Projectnota/MER. De CCD adviseert het Hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat bij alle belangrijke beslispunten. Hun adviezen worden daarnaast in overweging genomen door Gedeputeerde Staten bij het opstellen van de richtlijnen en het beoordelen van de Projectnota/MER.

In de CCD hebben de volgende organisaties en groeperingen zitting:

- Zuidhollandse Waterschapsbond;
- Rijkswaterstaat, Directie Zuid-Holland
- Rijksdienst Monumentenzorg;
- Ministerie LNV, LNO, directie Zuid-West;
- Zuidhollandse Milieufederatie;
- Stichting Zuidhollands Landschap;
- WLTO;
- Den Hâneker, vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
- Gemeente Zederik;
- Gemeente Vianen;
- grondeigenaren in de uiterwaarden;
- bewoners gemeente Vianen;
- bewoners gemeente Zederik.

Adviserend lid Provincie Zuid-Holland.

Klankbordgroep

In oktober 1996 is tussen 25 overheids- en maatschappelijke organisaties een convenant gesloten over de toekomstige inrichting en gebruik van landbouwgronden in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Door de provincie is voor alle Lekuitervwaarden tezamen in totaal voor 170 ha natuurontwikkeling, 291 ha reservaat en 123 ha beheersgebied instrumentarium gereserveerd. In het convenant is vastgelegd dat van de 170 ha natuurontwikkelingsgebied eerst 30 à 40 hectare daadwerkelijk zal worden ontwikkeld. Hiervoor zijn onder andere de uiterwaarden bij Lexmond en Vianen als mogelijke locaties aangewezen. Afhankelijk van de resultaten zullen de resterende 130 à 140 hectares ontwikkeld worden. De evaluatie van de resultaten zal 5 jaar na realisatie plaatsvinden.

Door de voorgenomen activiteit van het Hoogheemraadschap en Rijkswaterstaat betreffende de uit te voeren ontgrondingen zijn deze afspraken in een ander daglicht komen te staan.

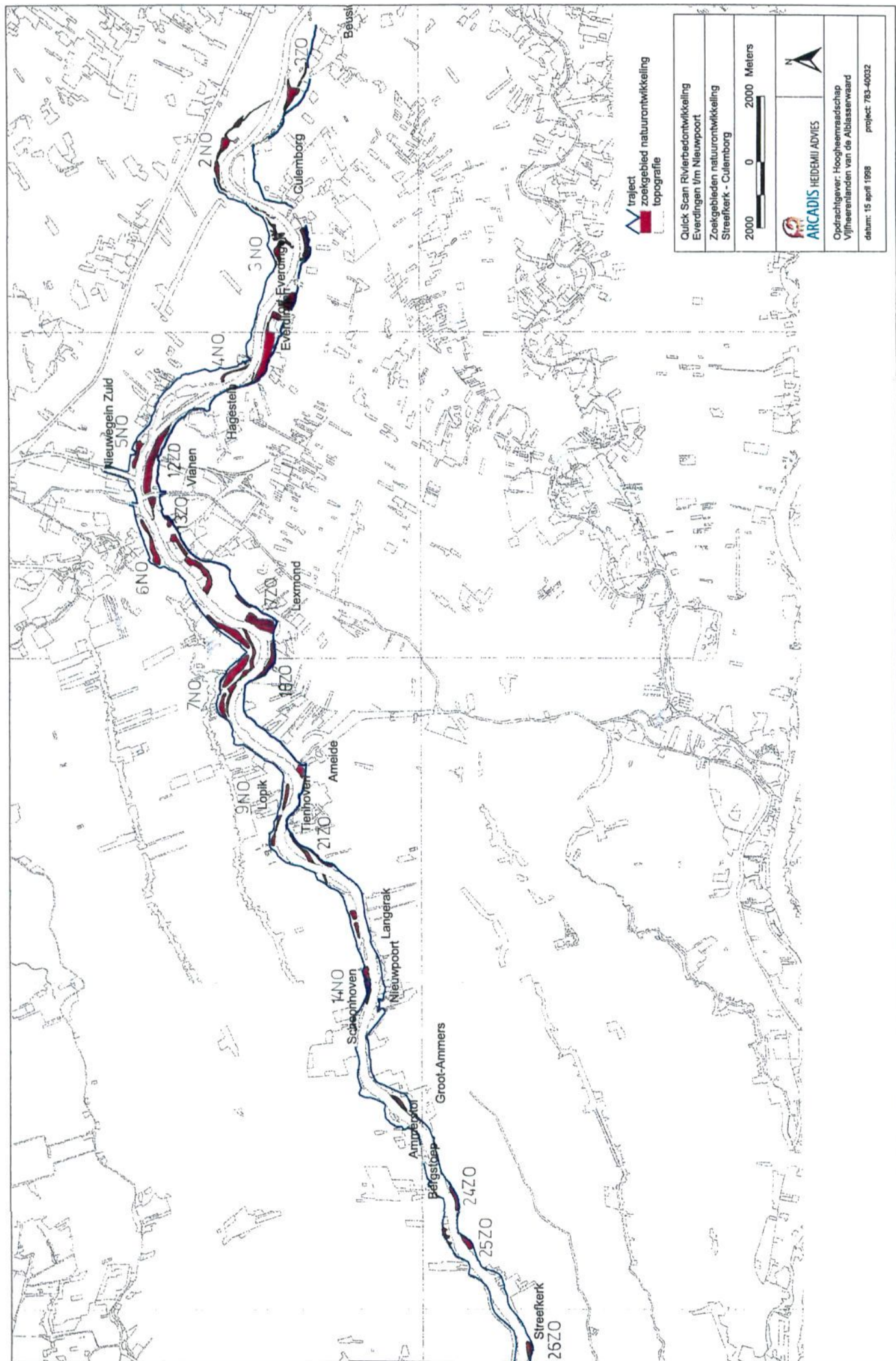
Vooraf de doelstellingen met betrekking tot natuurontwikkeling en de uitvoering van het natuurbeheer wijzigen aanzienlijk. Daarom zijn de organisaties die het meest betrokken zijn bij de uiterwaarden in het gebied verenigd in een werkgroep, het zogenaamde 'Schaapskooi-overleg'. Dit overleg zal betrokken worden bij het verder uitwerken van de inrichtingsplannen in de Projectnota/MER.

Het overleg bestaat uit de volgende deelnemers:

- Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden;
- Provincie Zuid-Holland;
- Ministerie van LNV, Directie Zuid-West;
- Kamer van Koophandel voor Zuid-Holland Zuid;
- Stichting Het Zuid-Hollands Landschap;
- Natuur- en Vogelwacht (NVW) Alblasserwaard;
- NVW de Vijfheerenlanden;
- Den Hâneker, vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
- Rijkswaterstaat, Directie Zuid-Holland;
- Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland;
- Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (WLTO);
- Gemeente Zederik;
- Gemeente Liesveld;
- Gemeente Vianen;
- bewoners.

Bijlagen

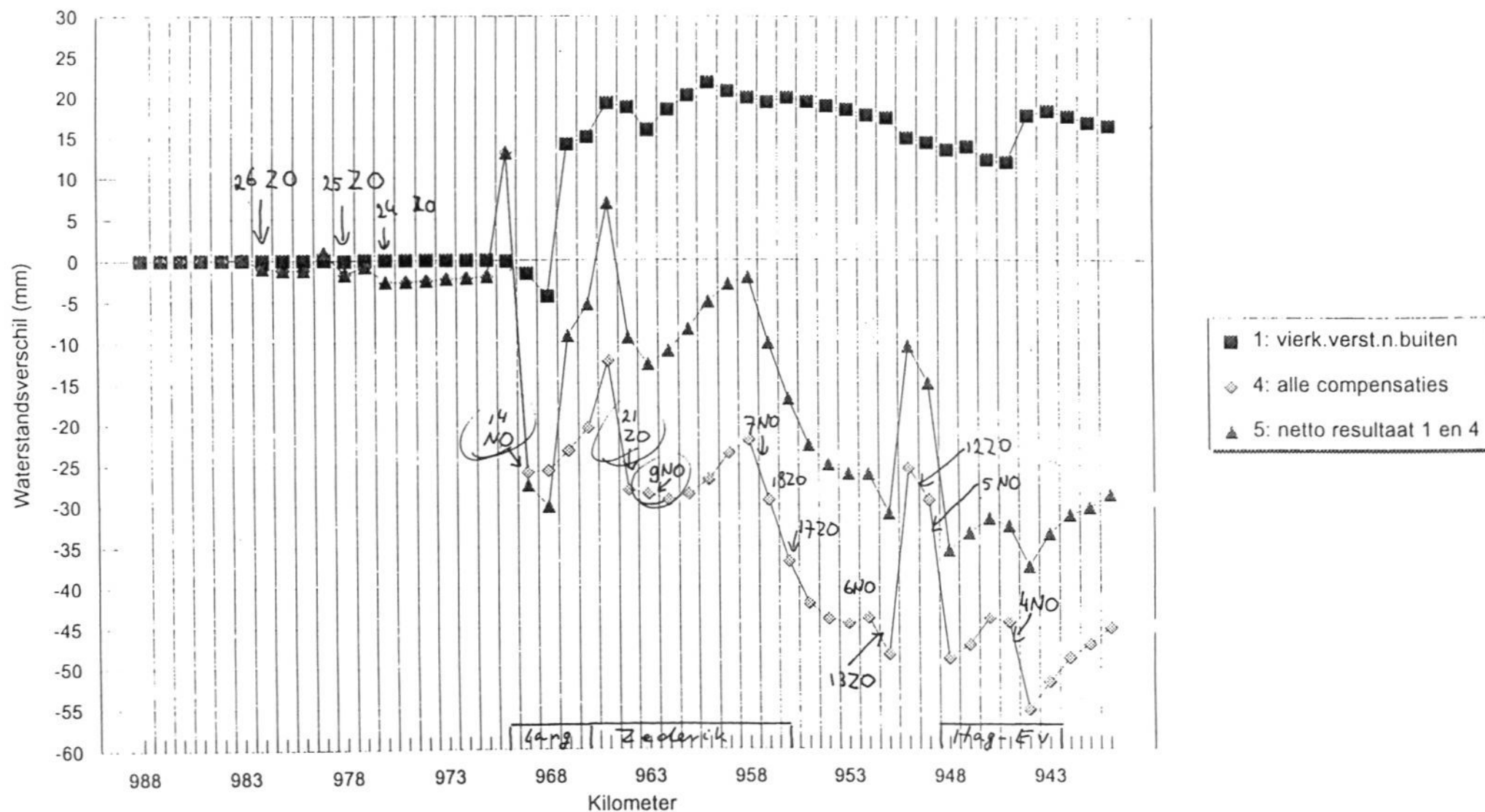
**Bijlage 1 De 40 zoekgebieden tussen Streefkerk en
Beusichem; natuurontwikkeling en
rivierbedcompensatie**

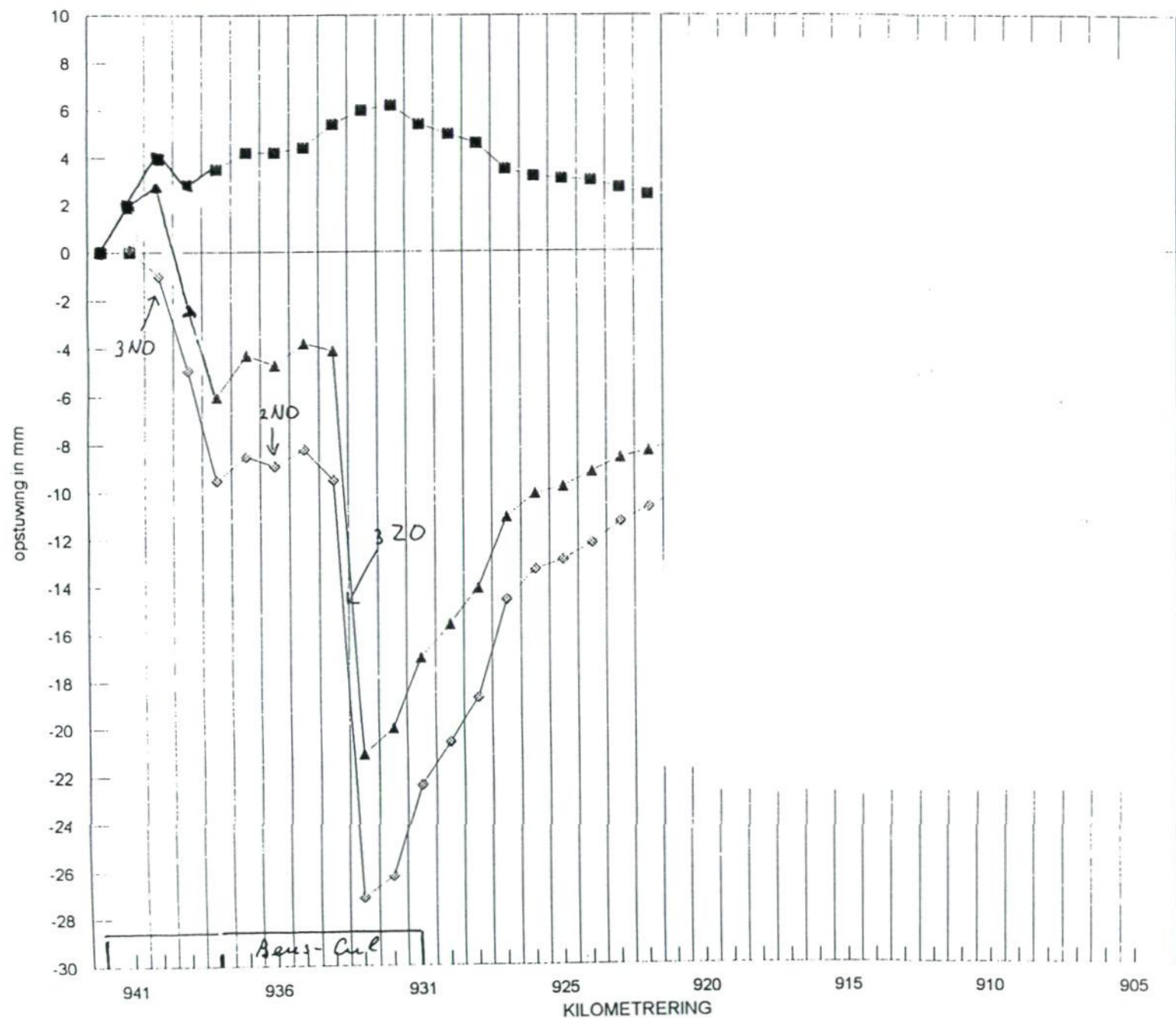
Bijlage 2 Rivierkundige berekeningen van enkele zoekgebieden tussen Streefkerk en Beusichem

De gebiedsaanduiding in de grafiek in deze bijlage (bijvoorbeeld 7NO)
correspondeert met de aanduiding op de kaart in bijlage 1.

TRAJECT: LANGERAK, ZEDERIK en HAGESTEIN-EVERDINGEN

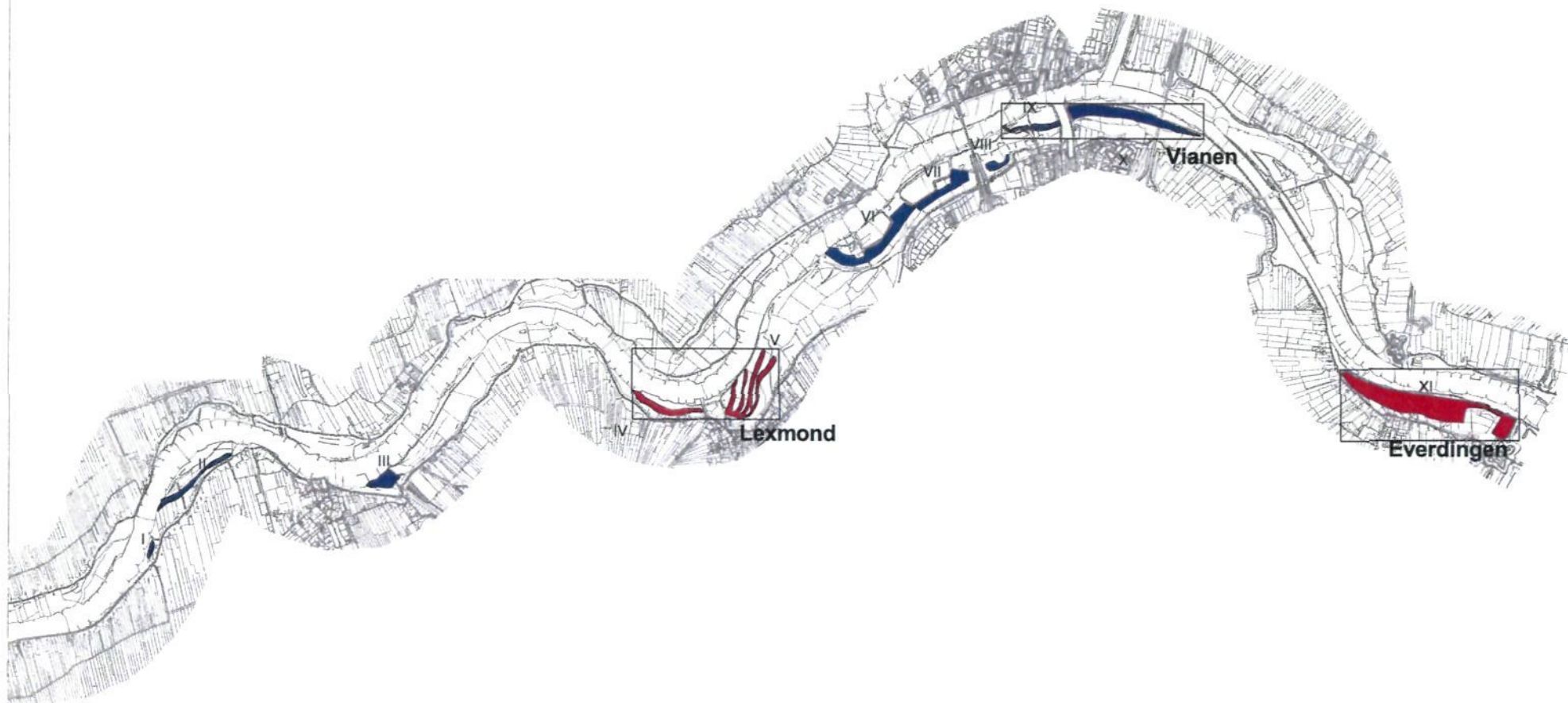

DIJVERZWARING CULEMBORG-BEUSICHEM

- 1: dijkv. Beus-Cul
- ◇ 2: compensatie
- ▲ 3: netto resultaat 1 en 2

Bijlage 3 Zoekgebieden en kansrijke locaties tussen Nieuwpoort en Everdingen

- X gebiedsnummers (I - XI)
- gebied inrichtingsplan
- zoekgebied natuurontwikkeling (NO) + Ruimte voor de Rivier (RvR)
- zoekgebied kansrijke locatie voor speciewinning, RvR en NO
- topografie

Quick Scan Rivierbedontwikkeling Everdingen t/m Nieuwpoort	
Zoekgebieden	
1500 0 1500 Meters	
 ARCADIS HEIDEMIJ ADVIES	
opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de Ablasterwaard en de Vijfheerenlanden	
23 juli 1998	project: 783-40032

Toelichting bij de kaart

Van de 40 zoekgebieden die geschikt zijn voor natuurontwikkeling liggen er 11 op het traject Nieuwpoort - Everdingen. Op de kaart in deze bijlage zijn deze aangegeven door middel van een nummering van I tot en met XI. Hieronder volgt een globale beschrijving van alle 11 gebieden. De drie kansrijke locaties die verder worden uitgewerkt in de Projectnota/MER zijn Lexmond (IV en V), Vianen (IX en X) en Everdingen (XI). Een uitgebreide beschrijving van deze drie locaties wordt gegeven in hoofdstuk 3.

De globale beschrijving van de 11 zoekgebieden is steeds als volgt opgebouwd:

- I nummer van de uiterwaard, overeenkomstig de nummering op de kaart
 - a bronvermelding van beleid, plan en/of voorstel
 - b beschrijving van het streefbeeld
 - c indicatie van de gemiddelde maaiveldverlaging
 - d randvoorwaarden, bijvoorbeeld vanwege de stabiliteit van de dijk.

De begrenzing van de locaties dient als indicatief te worden beschouwd.

I+II Koekoeksche Waard, kmr 963.6 - 966.3

- a ARCADIS.
- b Ontwikkeling meestromende nevengeul en rietgors.
- c Maaiveldverlaging geul gemiddeld 3 m, gors 1.5 m.
- d Behoud van riviermotivatie camping staat in huidige vorm ter discussie. Maaiveldverlagingen uit grondmechanische overwegingen op 80 m afstand van de dijk.

III Kersbergsche en Achthovensche Uiterwaarden, kmr 961.0 - 962.0

- a ARCADIS, meest westelijke, onbekade deel van uiterwaard.
- b Ontwikkeling rietgors (maaiveld op 0,5 m -NAP tot 0,5 m +NAP).
- c Maaiveldverlaging gemiddeld 1 m.
- d Ontgraving op ten minste 45 m vanaf de buitenkruinlijn.

IV Uiterwaard ten westen van Lexmond, kmr 956.4 - 957.9

- a Prov ZH. HHS Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- b natuurontwikkeling. Ruimte voor de Rivier, kleivinning, herstel geul (diepste punt 1.5 m -NAP), ontwikkeling gorzen..
- c Gemiddelde ontgravingsdiepte 1.5 m.
- d behoud oeverwal.

V Bolswaard, kmr 953.6 - 956.4

- a Provincie Zuid-Holland, HHS Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- b In de uiterwaarden een deel van het oorspronkelijke geulenpatroon herstellen. Tussen de geulen maaiveld verlagen. Eventuele kade terugleggen voor ontwikkeling natuurvriendelijk oever. Hooggelegen delen behouden/versterken. Lokaal kleiputten/moerasontwikkeling langs teen dijk.
- c Maaiveld geulen gemiddeld 2 tot 2,5 m verlagen. Maaiveldverlaging tussen geulen gemiddeld 1 m. Moeras: maaiveld gem. 1 m verlagen.

VI Middelwaard, kmr 952.8 - 953.6

- a HHS Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- b Herstel Kleine Lek (diepste punt 1,5 m -NAP), aansluitend daarop een moeras (hoogte rond NAP). Behoud stroomdalgebied ten noorden van Kleine Lek.
- c Gemiddelde maaiveldverlaging geul gemiddeld 2 m, moeras 1 m.
- d In Middelwaard behoud van stroomdalgrasland, meidoornhagen en oeverwallen; behoud cultuurhistorische waarden (Kasteel de Bol, Killenstein).

VII Middelwaard, kmr 951.7 - 952.8

- a Natuur- en recreatieschap IJsselmonde, planvorming gereed.
- b Ontwikkeling van open water en moeras (hoogte rond 0 NAP).
- c Verlaging gem. 1 m.
- d In Middelwaard behoud van stroomdalgrasland, meidoornhagen en oeverwallen; behoud cultuurhistorische waarden (Kasteel de Bol, Killenstein).

VIII Mijnsheerenwaard, kmr 951.2 - 951.7

- a HHS Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- b Stroomdalflora op de te handhaven hoge delen. In de uiterwaard ontwikkeling van geul (diepste punt 1,5 m -NAP); aanleg moeras ten oosten van landhoofd A2, hoogte 0,5 m -NAP.
- c Geul verlaging gem. 3 m; moerasverlaging gem. 1,5 m.
- d Weg naar veerhoofd blijft gehandhaafd.

IX Pontswaard, kmr 950.4 - 951.2

- a HHS Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- b Stroomdalflora op de te handhaven hoge delen. In de uiterwaard ontwikkeling van geul (diepste punt 1,5 m -NAP); aanleg moeras ten oosten van landhoofd A2, hoogte 0,5 m -NAP.
- c Geul verlaging gem. 3 m; moerasverlaging gem. 1,5 m.
- d Weg naar veerhoofd blijft gehandhaafd.

X De Hagesteinse waarden (of De Uiterwaarden), kmr 946.9 - 950.4

- a HHS Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- b Stroomdalflora op de oeverwal en zomerkade. In de uiterwaard ontwikkeling van geulen (diepste punt 1,5 m -NAP) en hoogdynamische moerassen.
- c Geul: maaiveldverlaging 3 m. Moeras verlaging 2 m.

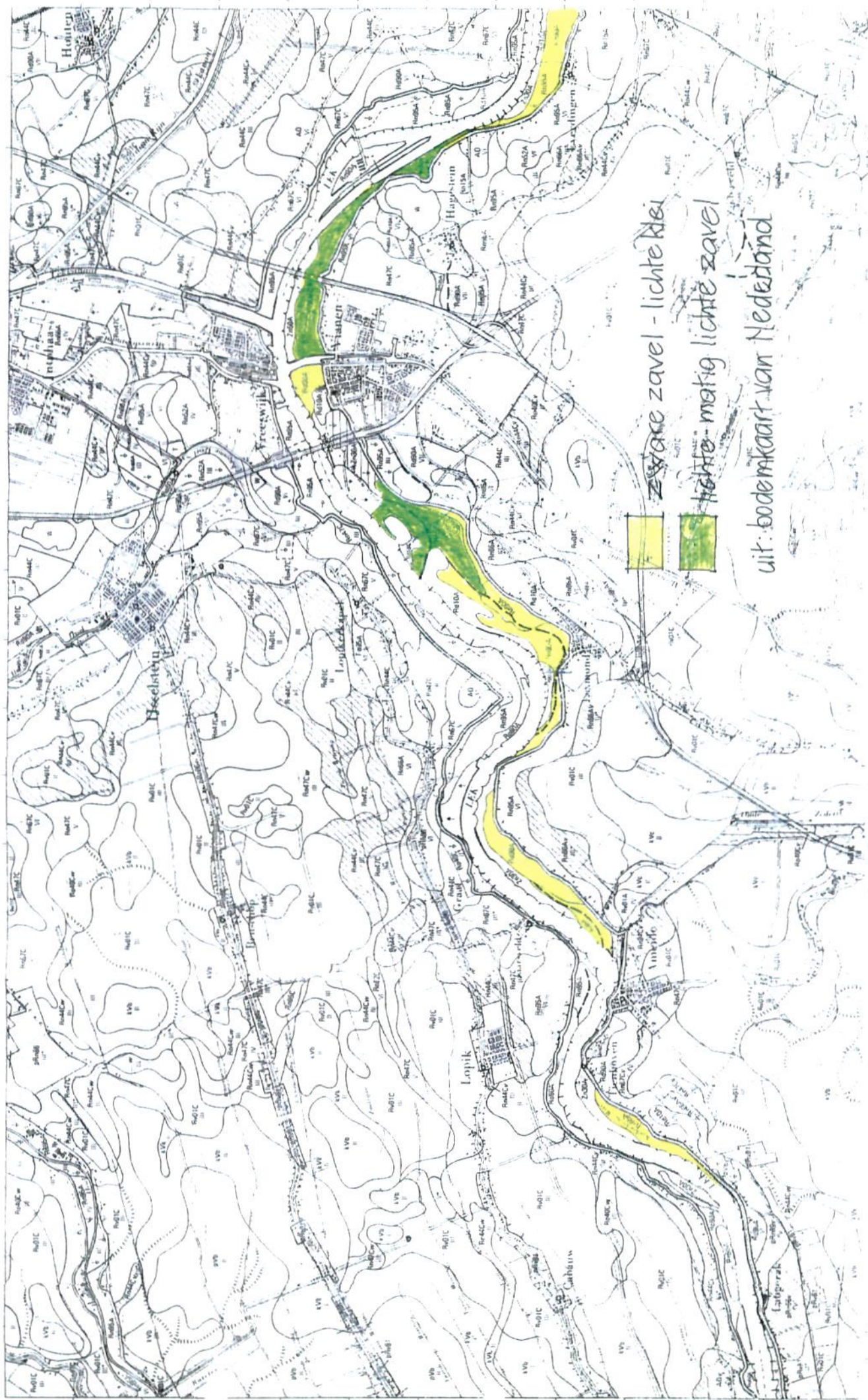
XI Everdingerwaard-west, kmr 944.4 - 945.2

- a HHS Ablasserwaard en Vijfheerenlanden
- b Ontwikkeling van geul (grootste diepte 1,0 m +NAP), verlaging 2,5 m.
- c Maaiveld gemiddeld 2,5 m verlagen.
- d Ontgraving geul op ten minste 50 m uit de buitenkruinlijn;

XI Everdingerwaard-oost, kmr 942.5, - 944.4

- a HHS Ablasserwaard en Vijfheerenlanden
- b Aanleg geulen, kleiputten en oevers.
- c Diverse ontgravingsdiepten.

**Bijlage 4 Bodemkaart van het traject Nieuwpoort -
Everdingen**

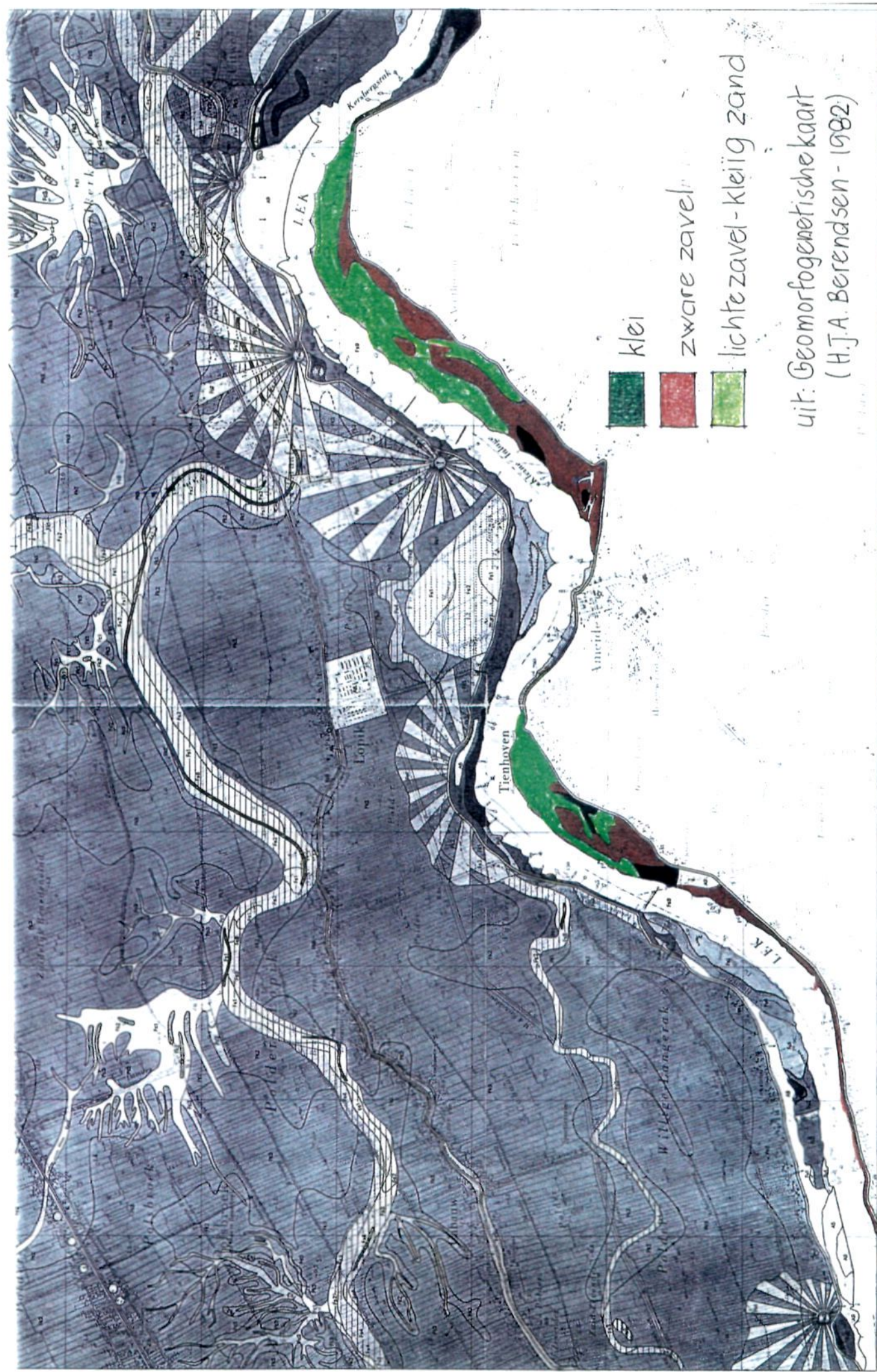

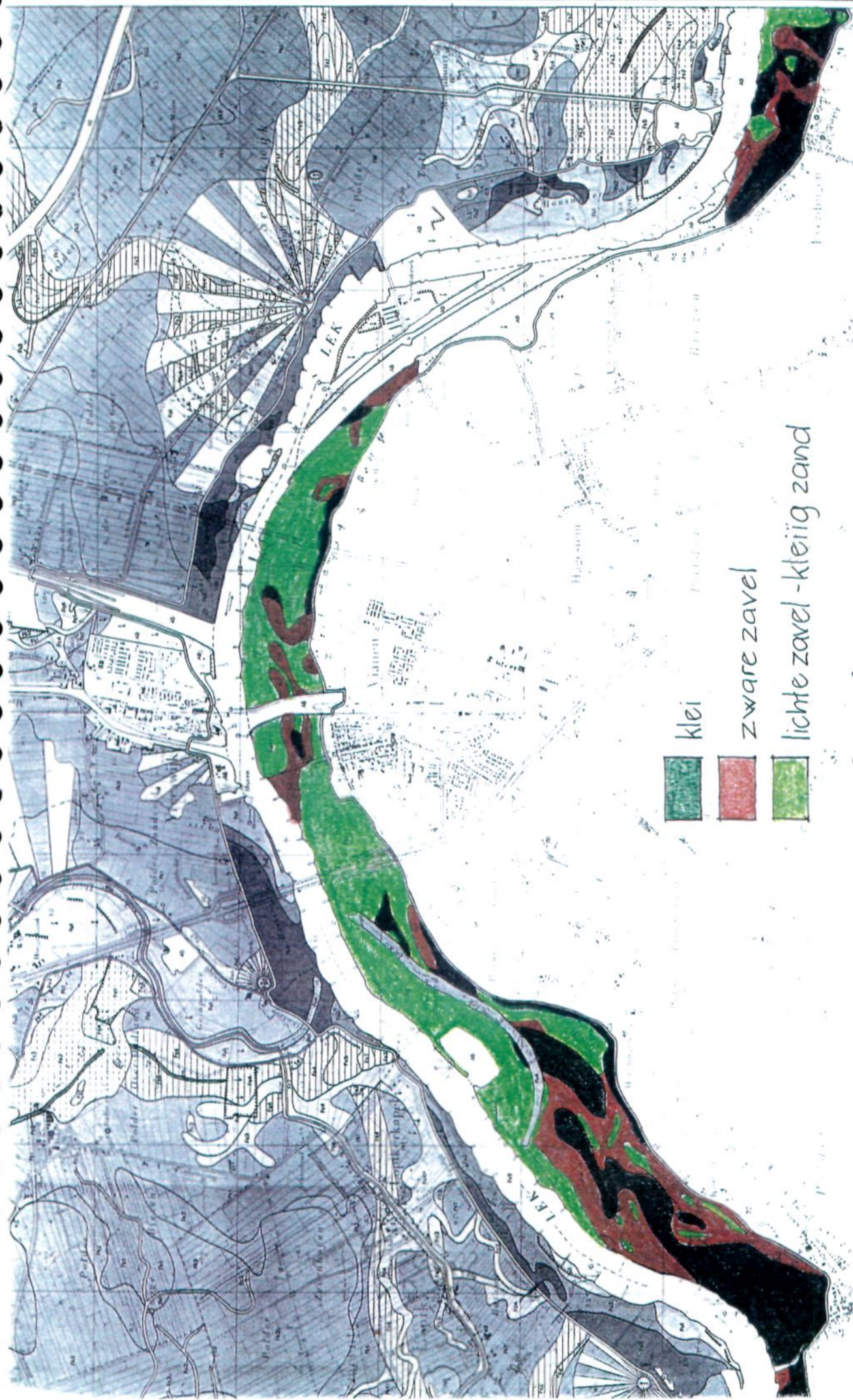
zwarte zavel - lichte klei

lichte matig lichte zavel

uit bodemkaart van Nederland

Bijlage 5 Geomorfologische kaart van het traject Nieuwpoort - Everdingen

- klei
- zware zavel
- lichte zavel - kleiig zand

uit: Geomorfogenetische kaart
(H.J.A. Berendsen - 1982)

Bijlage 6 Bodemkaart aanvullend onderzoek

● handboring

kleiditecontourlijnen

10 m

1 m

2 m

3 m

4 m

RAW kleicategorie

1

2

3

4 (zand)

topografie

Starrevolde Rivierbedoringsbuis
Everbdingen t/m Nieuwpoort

Fysische kwaliteit en kleidite, Leemond

100 0 100 200 300 Meters

opdrachtgever: Rijkswaterstaat
Afdeling: Rijkswaterstaat
Afdeling: Rijkswaterstaat

project: 763-40032
8 oktober 1998

● handboring
kleiwalencontourlijnen

0 m
1 m
2 m
3 m
4 m

RAW kleicategorie

1
2
3
4 (zand)

topografie

Starreville Riverbedrenovatie
Everboden in Nieuwpoort

Fysieke kwaliteit en kleiwalen, Everboden

100 0 100 200 300 400 500 Meters

ARCADIS

Opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de
Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

8 oktober 1998

project: 793-40032

Bijlage 7 Inrichtingsplannen per kansrijke locatie

Everdingen

1. Rivier
2. LNC
3. Basis

Vianen

1. Rivier
2. LNC
3. Basis

Lexmond

1. Rivier
2. LNC
3. Basis

- aan te leggen kade
- te vergraven kade
- te handhaven meidoornhaag, bomenrij
- geul
- kleiput
- laag dynamisch moeras
- vochtig en nat grasland
- te handhaven natuurlijke rivieroever
- te handhaven wiel
- te handhaven laag dynamisch moeras
- te handhaven vochtig en nat grasland
- te handhaven oeverwal met strooidaflora
- te handhaven bos
- topografie

Quick Scan Rivierbedieningskwaliteit
Eindhoven om Nieuwpoort

Inrichtingsplan, Eindhoven, rivier

100 0 100 200 300 400 Meters

ARCADIS HEIDEMII ADVIES

opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de
Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

15 april 1998

project: 783-40032

te handhaven kade
overlaat in kade
meidoornlaag, bomenrij
te handhaven meidoornhaag, bomenrij

geul
kleiput
laag dynamisch moeras
oelbos

te handhaven natuurlijke rivieroever
te handhaven wiel
te handhaven laag dynamisch moeras
te handhaven vochtig en nat grasland
te handhaven oeverwal met stroomdalflora
te handhaven bos
topografie

Quik Saar Rivierbedieningsplan
Eindhoven om Nieuwpoort

Inrichtingsplan, Eindhoven, LNC

100 0 100 200 300 400 Meters

ARCADIS HEDSMIJ ADVIES

opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de
Albionwaard en de Vijfversterken

15 april 1998

project: 783-40032

Quik Schiedamsche dijk
Eindhoven in Nieuwpoort

Inrichtingsplan, Eindhoven, basis

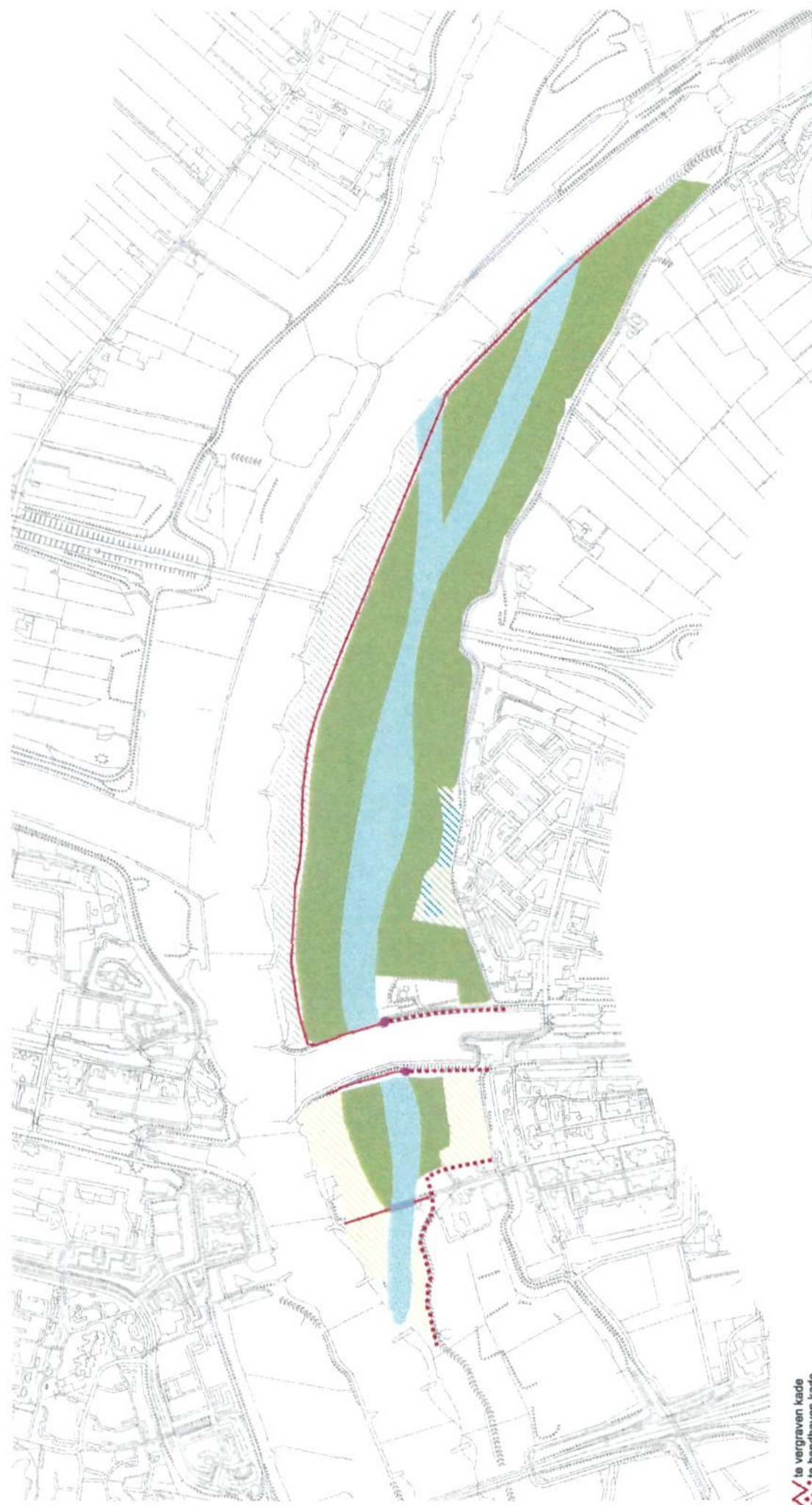
100 0 100 200 300 400 Meters

ARCADIS HEEMER ADVIES

opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de
Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

15 april 1998

project: 718-40032

te vergraven kade
te handhaven kade
aan te leggen brug

geul
vochtig en nat grasland
nieuw landhoofd
te handhaven natuurlijke rivieroever
te handhaven kleiput
te handhaven vochtig en nat grasland
te handhaven oeverwal met stroomdalflora
te handhaven bos
topografie

Quick Scan Rivierbedrinking
Eversdijk en Nieuwpoort

Inrichtingsplan, Vianen, rivier

100 0 100 200 300 400 Meters

opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de
Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

15 april 1998

project: 783-0032

te vergraven kade
te handhaven kade
aan te leggen brug

geul
hoog dynamisch moeras, rielgors
vochtig en nat grasland
oolbos
nieuw landhoofd
te handhaven natuurlijke rivieroever
te handhaven kleiput
te handhaven vochtig en nat grasland
te handhaven oeverwal met stroomdalflora
te handhaven bos
topografie

Quick Scan Rivierbedontwikkeling
Eendingen t/m Nieuwpoort

Inrichtingsplan, Varen, LNC

100 0 100 200 300 400 Meter

ARCADIS HEDERH ADRES

opdrachtgever: Hoogwaterschap van de
Aldersmeers en de Vrijenmeers

15 april 1998

project: 783-40032

- aan te leggen kade
- te vergraven kade
- te handhaven kade
- talud van reeds geplande dijk
- natuurlijke rivieroever
- geul
- kleiput
- hoog dynamisch moeras
- vochtig en nat grasland
- cultuurhistorisch waardevol gebied
- te handhaven laag dynamisch moeras
- te handhaven vochtig en nat grasland
- te handhaven oeverwal met stroomdalflora
- topografie

Quick Scan Rivierbedieningskwaliteit
Everdingen t/m Nieuwpoort

Initiatiefplan, Lasmond, rivier

100 0 100 200 300 400 Meters

ARCADIS HERENLIJ ADRIES

opdrachtgever: Hoogheemraadschap van de
Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

18 april 1998

project: 783-40032

Quick Scan Rivierdoorontwikkeling
Everdingen t/m Nieuwpoort

Inrichtingsplan, Laxmond, basis

ARCADIS HEDM ADVIES

opdrachtgever: Hoogwaterschap van de
Afbasewerd en de vijf herenlanden

15 april 1998

project: 783-40032

Bijlage 8 Literatuur

1. *Gebiedsvisie buitendijkse terreinen Lek*, Hamhuis, Van Nieuwenhuize en Sijmons, 1994.
2. *Landschapsontwikkelingsvisie bij dijkversterking Zuider Lekdijk*, Heidemij Adviesbureau, 1992.
3. *Gorzen langs de Lek, behoud en inrichting*, in opdracht van Rijkswaterstaat, Directie Zuid-Holland.
4. *Herberekening Werklijn Rijn en Maas 1995*, Waterloopkundig Laboratorium, februari 1995.
5. *Mogelijkheden voor natuurontwikkeling als bijdrage aan rivierbedcompensatie voor de Lek*, LB&P ecologisch advies B.V., 1996.
6. *Grondonderzoek rivierbedcompensatie*, nr. CO-371380/23, Grondmechanica Delft, 1997.
7. *Rivierbedcompensatie Lek, Beoordeling hergebruik*, rapport 633-27338, Heidemij Advies, 1997.
8. *Oriënterend onderzoek naar win-win situaties in relatie tot dijkversterking en rivierbeheer*, Heidemij Advies, 1996.
9. *Hydraulische knelpunten Nederlandse Rijntakken, een inventarisatie*, in opdracht van Rijkswaterstaat, HKV, 1997.
10. *Dijkversterking Zederik, nieuwe zoekgebieden natuurcompensatie*, rapport 633-28174, ARCADIS Heidemij Advies BV, 1997.
11. *Eindrapport Optimalisatie Rivierbedcompensatie Lek*, rapport 633-26520, ARCADIS Heidemij Advies BV, 1997.
12. *Diverse uitgevoerde bodemonderzoeken*, in opdracht van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, MH Nederland, 1996-1997.
13. *Kaartblad 38 Oost-Gorinchem*, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen, uitgave 1981.
14. *De genese van het landschap in het zuiden van de Provincie Utrecht*, H.J.A. Berendsen, Utrechtse Geografische Studies 25, uitgave 1982.
15. *Haalbaarheidsonderzoek Ontwikkeling Buitendijkse Terreinen Lek, traject Nieuwpoort - Everdingen*, ARCADIS Heidemij Advies BV, april 1998.
16. *Inventarisatie Landbouwstructuur Lekuiterwaarden Nieuwpoort - Everdingen*, Stichting Kavelruil Zuid-Holland, Den Hâneker, juni 1998.

Bijlage 9 Begrippen en afkortingen

<i>Achterland</i>	Het gebied dat binnen een dijkkring ligt en dat door de dijkkring wordt beschermd tegen overstroming
<i>Alternatief</i>	een mogelijke inrichting van een ontgrondingslocatie
<i>Archeologie</i>	wetenschap van oude historie op grond van bodemvondsten en opgravingen
<i>Autonome ontwikkeling</i>	de ontwikkeling van het milieu en andere factoren als de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd; het betreft alleen die ontwikkelingen die kunnen worden afgeleid uit vastgesteld beleid
<i>Bastion</i>	vijfhoekige gemetselde of aarden uitbouw van een verdedigingsmuur of wal.
<i>Batterij, aardwerk</i>	gedeelte van een wal waarop meerdere stukken geschut zijn opgesteld
<i>Beer</i>	Gemetselde dam in de vestinggracht
<i>Bedekte weg</i>	Doorlopende en door een wal beschermde weg buiten de hoofdwal van een vesting
<i>Benedenrivierengebied</i>	Het door de Rijn en Maas gevoede rivierengebied ten westen van de lijn Schoonhoven-Werkendam-Dongemond, inclusief Hollands Diep en Haringvliet, zonder Hollandse IJssel
<i>Bevoegd gezag</i>	de overheidsinstantie die bevoegd is het m.e.r.-plichtige besluit te nemen en die de m.e.r.-procedure organiseert; wordt afgekort met BG
<i>Bovenrivierengebied</i>	Het door de Rijn en Maas gevoede rivierengebied ten oosten van de lijn Schoonhoven-Werkendam-Dongemond. De waterstanden worden daar niet beïnvloed door het getij van de Noordzee.
<i>Binnen (-dijks, -teen)</i>	Aan de kant van het land
<i>Buiten (-dijks, -teen)</i>	Aan de kant van de rivier
<i>CCD</i>	Coördinatiecommissie Dijkverzwaring; adviseert de initiatiefnemer en het bevoegd gezag over dijkverbeteringsprojecten en gekoppelde ontgrondingsprojecten; bestaat uit vertegenwoordigers van belangenorganisaties en overheden
<i>Commissie-Boertien</i>	Commissie Toetsing Uitgangspunten Rivierdijkversterkingen.
<i>Commissie m.e.r.</i>	Commissie voor de milieu-effectrapportage, onafhankelijke commissie die het bevoegd gezag adviseert over de richtlijnen voor de inhoud van de Projectnota/MER en de beoordeling van de kwaliteit van de Projectnota/MER
<i>Compenserende maatregelen</i>	Maatregelen die gericht zijn op het vervangen van (natuur)waarden die verloren gaan.
<i>Coupure</i>	Open doorgang in de vestingwal.

<i>Courtine</i>	Wal tussen twee bastions.
<i>Cultuurhistorie</i>	Onroerend deel van het cultureel erfgoed, bestaande uit het bodemarchief (archeologie), de sporen van menselijk handelen in het landschap (historische geografie) en de gebouwde omgeving (bouw- en kunsthistorie)
<i>Dijkprofiel</i>	Doorsnede van de (opbouw van) dijk
<i>Dijkkring</i>	Een gebied dat door een stelsel van waterkeringen beveiligd moet zijn tegen overstroming, in het bijzonder bij hoge stormvloed, bij hoog oppervlaktewater van één van de grote rivieren, bij hoogwater van het IJsselmeer of bij een combinatie daarvan. Nederland is ingedeeld in 53 dijkkringen. In een bijlage bij het voorstel voor Wet op Waterkering is een overzicht gegeven van deze dijkkringen.
<i>Dijktafelhoogte</i>	De minimaal toelaatbaar geachte kruinhoogte.
<i>Dynamiek</i>	Laag- of hoogdynamische ecologische milieus verschillen in de mate waarmee ze worden blootgesteld aan sterk wisselende omstandigheden. Bepalend daarvoor zijn o.a. de overstromingsfrequentie en -duur in samenhang met de geomorfologische gebiedskenmerken.
<i>Enveloppe</i>	Doorgaande wal vóór de hoofdwal. Diende om de bekledingsmuren van de hoofdwal te beschermen tegen rechtstreeks gericht vuur. Meestal liep aan de vestingzijde een bedekte weg, soms was de wal voorzien van geschutsopstellingen.
<i>Erosie</i>	Bedoeld is de afslijting door de invloed van het rivierwater op het dijklichaam
<i>Fauna</i>	dieren
<i>Flora</i>	planten
<i>Geomorfologie</i>	de vorm en structuur van het aardoppervlak; hiertoe behoren ook het landschapsreliëf en restanten van oude rivierlopen
<i>Gerijpte klei</i>	klei die in een zekere mate met lucht in aanraking is geweest, hierdoor is de structuur veranderd ten goede van de gewenste kwaliteit voor de fabricage van baksteen
<i>Hydraulisch knelpunt</i>	obstructie in de rivierbeding die zorgt voor een zekere mate van opstuwning, ofwel al bij lagere waterstanden of alleen bij hoge waterstanden (bv. sluis, landhoofd van een brug, strekdam naar veer door de uiterwaard, hoogwatervrij terrein)
<i>Inpassingsgebied</i>	het gebied wat de zoekruimte geeft voor varianten en alternatieven
<i>Inlaagdijk</i>	een paralleldijk, aangelegd na een dijkdoorbraak of kleiwinning (inlagen) aan de teen van de bestaande dijk (cultuurhistorisch begrip)
<i>Kruin</i>	Het bovenste vlakke gedeelte van een dijk
<i>Kwel</i>	Het aan de oppervlakte treden van (rivier)water ter plaatse van het binnendijks talud van de dijk of in het achterland, dat direct aan de dijk grenst

<i>Kwelscherm</i>	Een waterdicht scherm dat verticaal in de grond wordt aangebracht, waarmee grondwaterstroming onder de dijk wordt tegengegaan
<i>LNC-waarden</i>	Landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden
<i>Maatgevende hoogwaterstand</i>	Een door de minister vastgestelde waterstand behorend bij een vastgestelde overschrijdingsfrequentie. MIW is het uitgangspunt voor het ontwerpen van waterkeringen in het kader van de Deltawet en de Wet op de Waterkering.
<i>Macrostabiliteit</i>	Stabiliteit tegen afschuiven van grote delen van een grondlichaam langs rechte of gebogen glijvlakken, waarin door overbelasting geen krachteenwicht meer aanwezig is
<i>MER</i>	milieu-effectrapport, het document
<i>m.e.r.</i>	milieu-effectrapportage, de procedure
<i>MIW</i>	Maatgevende hoogwaterstand
<i>Niet-waterkerend object</i>	Objecten op of in de dijk die geen waterkerende functie hebben, zoals leidingen, woningen, gemalen, bomen
<i>Overslagcriterium</i>	Geeft de toegestane gemiddelde hoeveelheid golfoverslag per strekkende meter waterkering aan
<i>Piping</i>	Het bij hoog water onder de dijk doorstromen van water, met een zodanige stroomsnelheid dat gronddeeltjes worden meegenomen, waardoor zich onder de dijk holle ruimten kunnen ontwikkelen die tot stabiliteitsverlies van de dijk kunnen leiden
<i>Projectnota MER</i>	rapport waarin milieu- en andere aspecten, zoals ontwerp, geotechniek, kosten en beheer, van (in deze startnotitie geïntroduceerde) ontgrondingsalternatieven integraal worden behandeld
<i>Rabatten</i>	oud ontginningspatroon, oorspronkelijk voor de griendcultuur. Een patroon van geulen, akkers en richeltjes.
<i>Ravelijn</i>	In vestinggracht liggend werk ter bescherming van een vestingfront; ligt midden tussen de bastions
<i>Revêtement</i>	bekleding van een grondlichaam, meestal in metselwerk
<i>Rivierbedcompensatie</i>	Het teniet doen van een toename van de MIW als gevolg van dijkverbeteringen of andere definitieve werken die zich afspelen in het huidige winterbed en hiermee de vrije afvoer van water verminderen
<i>Schans</i>	Zelfstandig aarden werk van uiteenlopende vorm
<i>Startnotitie</i>	eerste stap in de m.e.r.-procedure, waarmee de voorgenomen activiteit wordt bekendgemaakt
<i>Strang</i>	geul in niterwaard die zowel meestromend kan zijn (boven aangetakt) als stilstaand (onder aangetakt), waarbij dit optreedt afhankelijk van de waterstand in de rivier
<i>Studiegebied</i>	het gebied waar effecten van ingrepen optreden

<i>TAW</i>	Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen, ingesteld door de Minister van Verkeer en Waterstaat
<i>Uiterwaard</i>	het buitendijks gebied tussen de winterdijk en de rivier, aan beide zijden van de rivier gelegen en met kans op overstroming
<i>Variant</i>	reël in beschouwing te nemen uitvoeringswijze voor een deel van een alternatief
<i>Voorland</i>	Uiterwaard
<i>Waakhoogte</i>	Veiligheidsmarge tussen de kruinhoogte van een dijk en de MHW ter voorkoming van ernstige golfoverslag, ter compensatie van onzekerheden in de berekening van de MHW en het begaanbaar houden van dijk; voor de waakhoogte wordt een minimale waarde van 0,5 m aangehouden
<i>Winterbed</i>	Gebied begrensd door de winterdijken aan weerszijden van een rivier
<i>Zetting</i>	Maaiveldzakking door samendrukking, inklinking en/of krimp als gevolg van aangebrachte belastingen en/of permanente grondwaterstandsverlaging
<i>Zomerkade</i>	de dijk die in de zomersituatie de rivier in haar bedding houdt, deze dijk wordt overspoeld bij hoog water

Bijlage 10 Grondverwerfingsbeleid

Als indicatie van de wijze waarop de initiatiefnemers willen omgaan met de noodzakelijke grondverwerving is een samenvatting toegevoegd van de concept-opdracht zoals die aan de Dienst Landelijk Gebied (DLG) is verleend.

Op basis van de in deze opdracht gestelde uitgangspunten zal de grondverwerving plaatsvinden in het kader van de voorgenomen activiteit zoals beschreven in de Startnotitie "Inrichting zuidelijke Lekuiterwaarden, traject Nieuwpoort - Everdingen".

Samenvatting

De Dienst Landelijk Gebied verwerft de benodigde gronden. Totaal dient op basis van de Startnotitie 185 hectare te worden verworven, waarvan 57 ha ten behoeve van speciewinning en 128 ha ten behoeve van verdere planinrichting.

De totale 185 ha wordt aangekocht op basis van een volledige schadeloosstelling (onteigeningsbasis). In de aankoopstrategie is voorzien in een groter aankoopgebied om grondeigenaren in de uiterwaarden ruilgrond aan te kunnen bieden. De ruilgronden worden niet aangekocht op basis van onteigening. Wel worden daarvoor extra instrumenten ingezet; bovenop de grondwaarde krijgt de grondeigenaar een toeslag. Hoe deze toeslag er uit ziet is afhankelijk van de situatie en is nog niet volledig uitgewerkt. Uitgangspunt is dat alle gronden in de uiterwaarden juridisch worden overgedragen en uiteindelijk in eigendom komen van een terreinbeheerende instantie. Door DLG worden geen afspraken gemaakt over het toekomstige beheer. Bij het bepalen van de waarde van de aanwezige delfstoffen wordt ook de onteigeningsjurisprudentie gevolgd. In grote lijn komt het er op neer dat het eventuele voordeel dat kan ontstaan, omdat op een bepaalde plek een bepaalde delfstof kan worden gewonnen, wordt verdeeld tussen de partijen.

In de opdracht aan DLG is meegegeven dat de gronden nodig voor de speciewinning uiterlijk 1 januari 2001 verworven dienen te zijn; een uitloop voor enkele percelen tot 1 juli 2001 is mogelijk. Kunnen de gronden benodigd voor speciewinning niet in den minne worden verworven, dan gaat het Hoogheemraadschap over tot onteigening.

ARCADIS HEIDEMIJ ADVIES BV
Utrechtseweg 68
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Tel 026 377 8899
Fax 026 351 5235

ARCADIS